

BOSNA I HERCEGOVINA
Institucija ombudsmena/ombudsmana
za ljudska prava
Bosne i Hercegovine

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
Институција омбудсмена/омбудсмана
за људска права
Босне и Херцеговине

Specijalno izvješće

**o stanju u prostorijama za zadržavanje u pojedinim
policijskim upravama u Bosni i Hercegovini**

ožujak 2024. godine

Specijalno izvješće o stanju u prostorijama za zadržavanje u pojedinim policijskim upravama u Bosni i Hercegovini

ožujak 2024. godine

Autori Izvješća ombudsmani:

- dr. Jasminka Džumhur
- Nives Jukić, dipl. iur.
- dr. Nevenko Vranješ

Radna skupina:

- dr. Nevenko Vranješ, koordinator Radne skupine
- Vedrana Pavlović, pomoćnica ombudsmana BiH, šefica Odjela za praćenje prava osoba lišenih slobode
- Dejana Kozomara, stručna savjetnica u Odjelu za praćenje ostvarivanja prava osoba lišenih slobode
- Fatima Račić, stručna savjetnica u Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije
- Vanja Burić, stručna savjetnica u Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije

Tehnička potpora:

- Dragan Perić, šef Odjela za informacijske tehnologije

Prijevod i tiskanje ovog izvješća je omogućeno uz finansijsku potporu Europske unije i Vijeća Europe, u okviru zajedničkog programa „Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku” i projekta „Dalje unapređenje tretmana osoba lišenih slobode i osoba kojima je izrečena kazna ili sankcija u Bosni i Hercegovini, u skladu sa evropskim standardima”. Sadržaj je isključiva odgovornost autora/autorica i ni u kom slučaju ne predstavlja zvanične stavove Europske unije ili Vijeća Europe.

Sadržaj

1.	Uvod	5
2.	Metodologija	7
3.	Pravni okvir	9
3.1.	Međunarodni standardi	9
3.2.	Ustavno određenje	10
3.3.	Zakonodavno određenje	11
4.	Praćenje implementacije preporuka i analiza trenutnog stanja u pojedinim policijskim upravama u Bosni i Hercegovini	13
4.1.	Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske	13
4.1.1.	Policijska uprava Banja Luka	15
4.1.2.	Policijska uprava Prijedor	17
4.1.3.	Policijska uprava Doboj	20
4.1.4.	Policijska uprava Bijeljina	21
4.2.	Ministarstvo unutrašnjih poslova Federacije Bosne i Hercegovine	24
4.2.1.	Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo	25
4.2.2.	Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona Središnja Bosna	28
4.2.3.	Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona	31
4.2.4.	Ministarstvo unutrašnjih poslova Zeničko-dobojskog kantona	34
4.2.5.	Ministarstvo unutrašnjih poslova Hercegovačko-neretvanske županije	37
4.3.	Policijska Brčko distrikta Bosne i Hercegovine	40
5.	Zaključna razmatranja	44
6.	Opće preporuke ombudsmana Bosne i Hercegovine	46
	ANEKS I – RASPORED OBAVLJENIH POSJETA I SASTANAKA	47

1. Uvod

Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine neovisna je institucija, uspostavljena s ciljem promicanja dobre uprave i vladavine prava i sloboda fizičkih i pravnih osoba, kako je garantirano Ustavom Bosne i Hercegovine i međunarodnim sporazumima koji se nalaze u dodatku Ustava. Institucija ombudsmana nadgleda aktivnosti institucija Bosne i Hercegovine, njezinih entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. Institucija postupa u okviru ustava, zakona, drugih propisa i općih akata, kao i ratificiranih međunarodnih ugovora i općeprihvaćenih pravila i standarda međunarodnog prava.¹

Institucija ima i posebne nadležnosti utvrđene Zakonom o zabrani diskriminacije,² Zakonom o slobodi pristupa informacijama na nivou institucija Bosne i Hercegovine,³ Zakonom o slobodi pristupa informacijama Federacije BiH,⁴ Zakonom o slobodi pristupa informacijama Republike Srpske,⁵ Zakonom o ministarskim imenovanjima, imenovanjima Vijeća ministara i drugim imenovanjima Bosne i Hercegovine,⁶ Zakonom o vladinim, ministarskim i drugim imenovanjima Federacije Bosne i Hercegovine⁷ i Zakonom o vladinim, ministarskim i drugim imenovanjima Republike Srpske.⁸

Bosna i Hercegovina potpisnica je UN-ove Konvencije protiv torture i drugih surovih, neljudskih i ponižavajućih kazni i postupaka, a 2008. godine ratificirala je Fakultativni protokol uz Konvenciju (u daljem tekstu: OPCAT), čiji je neposredni cilj uspostaviti sustav redovitih posjeta mjestima gdje se nalaze osobe lišene slobode od strane neovisnih međunarodnih i domaćih tijela, radi prevencije torture i drugih surovih, neljudskih i ponižavajućih kazni i postupaka.

Fakultativni protokol predviđa da sve države potpisnice uspostave mehanizme za prevenciju torture, koji će redovitim posjetima ustanovama u kojima se nalaze osobe lišene slobode djelovati preventivno s ciljem poboljšanja njihovog tretmana i uvjeta u kojima se te osobe nalaze, kao i omogućiti zaštitu ovih osoba od torture i drugih surovih neljudskih ili ponižavajućih kazni i postupaka.

Fakultativni protokol u članku 17 predviđa sljedeće: „Svaka država potpisnica je dužna imati, odrediti ili uvesti, najkasnije godinu dana nakon stupanja na snagu ovog protokola ili nakon njegove ratifikacije ili pristupanja ovom protokolu, jedan ili više neovisnih nacionalnih mehanizama za prevenciju torture na unutarnjem nivou.⁹ Mehanizmi koje uspostavljaju decentralizirane jedinice mogu biti određeni kao nacionalni mehanizmi za prevenciju u smislu ovog protokola, ako su u skladu s njegovim odredbama.“

Nakon dugogodišnje parlamentarne procedure, dana 30. 8. 2023. godine na sjednici Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH usvojen je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o ombudsmanu za ljudska prava BiH.¹⁰ Člankom 4a Zakona predviđeno je da ombudsmeni obavljaju

1 Članak 1. Zakona o ombudsmanu za ljudska prava Bosne i Hercegovine.

2 Zakon o zabrani diskriminacije, „Službeni glasnik BiH“, br. 59/09 i 66/16.

3 Zakon o slobodi pristupa informacijama na nivou institucija Bosne i Hercegovine, „Službeni glasnik BiH“, broj 61/23.

4 Zakon o slobodi pristupa informacijama Federacije Bosne i Hercegovine, „Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, br. 32/01 i 48/11.

5 Zakon o slobodi pristupa informacijama Republike Srpske, „Sl. glasnik Republike Srpske“, br. 20/2001.

6 Zakon o ministarskim imenovanjima, imenovanjima Vijeća ministara i drugim imenovanjima Bosne i Hercegovine, „Službeni glasnik BiH“, br. 37/03.

7 Zakon o vladinim, ministarskim i drugim imenovanjima Federacije Bosne i Hercegovine, „Službene novine FBiH“, br. 12/03 i 34/04.

8 Zakon o vladinim, ministarskim i drugim imenovanjima Republike Srpske, „Službeni glasnik RS-a“, br. 41/03.

9 Po članku 24, države mogu, nakon ratifikacije, donijeti deklaraciju kojom odgađaju izvršenje svojih obveza u pogledu bilo nacionalnih mehanizama za prevenciju bilo Međunarodnog potkomiteta za tri godine, uz mogućnost da Komitet protiv torture dozvoli dalje produženje od dvije godine. Države ne mogu odgoditi svoje obveze u pogledu oboje: i nacionalnih mehanizama i Međunarodnog potkomiteta. Svako se odgađanje mora zahtijevati samo u vrijeme ratifikacije, a nikako kasnije.

10 Stupio na snagu 14. 9. 2023. g.

poslove preventivnog mehanizma. U vršenju poslova za koje su neophodna specijalistička znanja ombudsmeni će uključiti i druge neovisne stručne osobe iz akademske zajednice i odgovarajućih oblasti, kao i predstavnike organizacija civilnog društva registrirane za obavljanje djelatnosti iz oblasti zaštite ljudskih prava (članak 4.a, stavak 5).

Poslovi i zadaci preventivnog mehanizma su:

- **posjeti i obilasci** mjestima u kojima se nalaze ili bi se mogle nalaziti osobe lišene slobode ili osobe kojima je ograničeno kretanje u Bosni i Hercegovini radi povećanja stupnja njihove zaštite od torture i drugih oblika surovih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka ili kazni;
- **davanje preporuka** nadležnim tijelima vlasti u Bosni i Hercegovini radi poboljšanja postupanja prema osobama lišenim slobode i uvjeta u kojima se nalaze, odnosno sprečavanja torture i drugih oblika surovih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka ili kazni;
- **davanje prijedloga i primjedbi na zakone i druge propise** radi zaštite i unapređenja ljudskih prava i sloboda osoba lišenih slobode;
- **suradnja s Potkomitetom Ujedinjenih naroda** za prevenciju torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka i kazni, slanje informacija i održavanje sastanaka.

Usvajanjem ovog zakona Bosna i Hercegovina izvršila je obvezu preuzetu ratifikacijom OPCAT-a.

Bitno je napomenuti da su ombudsmeni i njihovo osoblje u razdoblju koji je prethodio usvajanju zakona pohađali obuke o mandatu i funkcioniranju preventivnog mehanizma. Tako je u 2018. i 2019. godini realiziran *Projekt jačanja kapaciteta Institucije ombudsmana za ljudska prava BiH u cilju implementiranja mandata preventivnog mehanizma u BiH*, u suradnji s ombudsmanom Republike Bugarske uz potporu Veleposlanstva Republike Bugarske.

U razdoblju od 13. do 15. 11. 2023. godine osoblje Institucije ombudsmana pohađalo je obuku na temu *Integriranje pitanja seksualnog i rodno zasnovanog nasilja u praćenje stanja u zatvorskim i pritvorskim ustanovama*, koju su organizirali Ured OSCE-a za demokratske institucije i ljudska prava i Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovini.

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine u ožujku 2019. godine izdali su Specijalno izvješće o stanju u prostorijama za zadržavanje u pojedinim policijskim upravama u Bosni i Hercegovini.¹¹ Neposredno su prije toga posjetili sve veće policijske uprave u Bosni i Hercegovini te na temelju razgovora s rukovodstvom, uvida u dokumentaciju, kao i neposrednog opažanja prostorija za zadržavanje osoba opisali zatečeno stanje i uputili opće preporuke Vladi Republike Srpske, Vladi Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, Vladi Kantona Sarajevo, Vladi Zeničko-dobojskog kantona, Vladi Kantona Središnja Bosna, Vladi Tuzlanskog kantona i Vladi Hercegovačko-neretvanske županije koje se sastoje u sljedećem: izvršiti izdvajanje neophodnih proračunskih sredstava s ciljem realizacije preporuka ombudsmana upućenih nadležnim ministarstvima unutarnjih poslova koje se odnose na neophodnu adaptaciju prostorija za zadržavanje.

S obzirom na činjenicu da je od izdavanja preporuka prošlo gotovo pet godina, ombudsmeni su ocijenili da je ovo objektivno razdoblje za ponovno sagledavanje stanja u policijskim upravama koje su bile predmet prethodnog izvješća, ali i uvid u stupanj implementacije upućenih preporuka, te su Zaključkom broj Oi-K-SA-418-1.7/23 od 19. 5. 2023. godine, usvojenim na IV. redovitoj sjednici, utvrdili da će se pristupiti izradi izvješća pod nazivom „Specijalno izvješće o stanju u prostorijama za zadržavanje u pojedinim policijskim upravama u Bosni i Hercegovini“.

Aktivnosti na izradi ovog dokumenta obuhvaćale su posjete policijskim upravama u sastavu Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske,¹² županijskih ministarstava unutarnjih

¹¹ Izvješće dostupno na: https://www.ombudsman.gov.ba/documents/obmudsmen_doc2019041708251344bos.pdf.

¹² Policijska uprava Banja Luka, Policijska uprava Prijedor, Policijska uprava Doboj i Policijska uprava Bijeljina.

poslova¹³ i Policiji Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, sagledavanje trenutnog stanja, razgovor s rukovodstvom te brojne druge aktivnosti.

Posjeti su iskorišteni i da bi se među nadležnim podigla svijest o mandatu i funkcioniranju preventivnog mehanizma, odnosno da bi se upoznali s novim mandatom ombudsmana Bosne i Hercegovine u svjetlu usvojenog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o ombudsmanu za ljudska prava Bosne i Hercegovine.

2. Metodologija

MMetodološki promatrano, struktura ovog dokumenta prati strukturu i metodologiju Specijalnog izvješća o stanju u prostorijama za zadržavanje u pojedinim policijskim upravama u Bosni i Hercegovini iz 2019. godine.

Prednje praktično znači da su aktivnosti na izradi ovog dokumenta obuhvaćale posjete istim policijskim upravama, razgovor s rukovodstvom, neposredni uvid i opažanje u prostorijama za zadržavanje osoba lišenih slobode, razgovor sa zatečenim osobama i opis zatečenog stanja.

Dodatno, u cilju utvrđivanja stupnja implementacije izdatih preporuka, ombudsmani su Bosne i Hercegovine zatražili od Vlade Republike Srpske, Vlade Federacije Bosne i Hercegovine, Vlade Brčko distrikta Bosne i Hercegovine i vlada županija obuhvaćenih ovim izvješćem dostavu informacija o stupnju realizacije općih preporuka upućenih ranijim izvješćem.

Izrada ovog specijalnog izvješća zasnovana je na principu monitoringa stanja, što uključuje analizu relevantnog pravnog okvira i analizu stanja na terenu.

U tom su smislu obavljene aktivnosti navedene u tekstu koji slijedi.

1. Analiza relevantnog pravnog okvira

Prednja aktivnost obuhvatila je analizu međunarodnih standarda i domaćeg zakonodavstva u ovoj pravnoj oblasti, odnosno Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima,¹⁴ Konvencije protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka¹⁵ i Fakultativnog protokola uz Konvenciju¹⁶ Europske konvencije o ljudskim pravima i temeljnim slobodama¹⁷ i Europskih zatvorskih pravila.¹⁸ U okviru analize domaćeg zakonodavstva analizirani su krivični zakoni, zakoni o javnom redu i miru, zakoni o prekršajima i zakoni o sigurnosti saobraćaja na putevima u Bosni i Hercegovini, odnosno njezinim entitetima i Brčko distriktu Bosne i Hercegovine.

2. Analiza stanja na terenu

Ova aktivnost obavljena je tijekom listopada i prosinca 2023. godine i obuhvaćala je posjete policijskim upravama/postajama u Republici Srpskoj, Federaciji Bosne i Hercegovine i Brčko distriktu Bosne i Hercegovine. Svi posjeti su bili unaprijed najavljeni. Razgovori s nadležnim obavljani su na unificiran način, na temelju unaprijed pripremljene metodologije i razrađenog upitnika.

13 Policijska uprava Sarajevo, Policijska uprava Zenica, Policijska uprava Mostar, Policijska uprava Travnik i Policijska uprava Tuzla.

14 Usvojena posebnom rezolucijom Opće skupštine Ujedinjenih naroda 10. prosinca 1948. godine.

15 Odobrena i predložena za potpis, ratifikaciju i pristupanje Rezolucijom Opće skupštine 39/46 od 10. prosinca 1984. Stupila na snagu 26. lipnja 1987, sukladno članku 27 (1).

16 Usvojen od strane Ujedinjenih naroda 2002. godine, ratificiran od strane Bosne i Hercegovine 2009. godine.

17 Rim, 4. studenog 1950. godine.

18 Preporuka br. (2006) 2 Komiteta ministara zemljama članicama u vezi sa zatvorskim pravilima, usvojena na sjednici održanoj 11. siječnja 2006. godine, a izmijenjena od strane Komiteta ministara 1. srpnja 2020. godine na 1380. sjednici zamjenika ministara.

Tijek posjeta koncipiran je na način da je u prvom redu obavljen razgovor s rukovodstvom uprave/postaje i policijskim službenicima, potom se vršio neposredan uvid u dokumentaciju, a zatim je uslijedio obilazak prostorija za zadržavanje osoba lišenih slobode. U situacijama kada je tijekom posjeta u prostorijama zatečena osoba, predstavnici ombudsmana obavili su s njom razgovor na temu postupanja policijskih službenika prilikom lišavanja slobode i privođenja u prostorije za zadržavanje, kao i uvjeta i tretmana prilikom boravka u ovim prostorijama. Razgovori su obavljani bez prisustva policijskih službenika.

Tijekom posjeta policijskim postajama predstavnicima Institucije ombudsmana omogućen je pristup svim službenim prostorijama, pružene su tražene informacije te je omogućen uvid u traženu dokumentaciju.

Nakon okončanja navedenih aktivnosti, pristupilo se izradi samog Specijalnog izvješća, koje u sebi osim trenutnog stanja sadrži i usporedbu sa stanjem u odnosu na prethodno razdoblje te osvrt na stupanj implementacije preporuka upućenih Specijalnim izvješćem iz 2019. godine.

U konačnici, preliminarni tekst Specijalnog izvješća o stanju u prostorijama za zadržavanje u pojedinim policijskim upravama u Bosni i Hercegovini dostavljen je na uvid svim policijskim upravama koje su predstavnici Institucije ombudsmana posjetili, a dostavljeni su komentari uvršteni u tekst izvješća.

3. Pravni okvir

3.1. Međunarodni standardi

Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima

Ovom deklaracijom proklamira se pravo na fizički integritet i dostojanstvo kroz zabranu podvrgavanja mučenju, okrutnom ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju.¹⁹ Deklaracijom je propisano da nitko ne smije biti proizvoljno uhapšen, pritvoren niti protjeran.²⁰

Konvencija protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni i postupaka

U smislu ove konvencije, izraz „tortura“ označava svaki akt kojim se jednoj osobi namjerno nanose bol ili teške fizičke ili mentalne patnje u cilju dobijanja od njega ili neke treće osobe obavještenja ili priznanja ili njegovog kažnjavanja za djelo koje je ta ili neka treća osoba izvršila ili za čije izvršenje je osumnjičena, zatim tu spadaju zastrašivanje te osobe ili vršenje pritiska na nju ili zastrašivanje ili vršenje pritiska na neku treću osobu, ili iz bilo kojeg drugog razloga zasnovanog na bilo kojem obliku diskriminacije ako taj bol ili te patnje nanosi službena osoba ili bilo koja druga osoba koja djeluje u službenom svojstvu ili na njegov podsticaj ili s njegovim izričitim ili prešutnim pristankom. Taj izraz se ne odnosi na bol ili patnje koje su rezultat isključivo zakonitih sankcija, neodvojivih od tih sankcija ili koje te sankcije prouzrokuju.²¹

Konvencija propisuje da svaka država članica poduzima zakonske, administrativne, sudske ili druge uspješne mjere kako bi spriječila izvršenje akata torture na teritoriju pod svojom jurisdikcijom. Također je navedeno da se kao opravdanje za torturu ne može navoditi nikakva izuzetna okolnost, bilo da je riječ o ratnom stanju ili opasnosti od rata, unutarnjoj političkoj nestabilnosti ili bilo kojem drugom izvanrednom stanju. Kao opravdanje za torturu ne može se navesti naredba neke pretpostavljene osobe ili tijela vlasti.²²

Fakultativni protokol uz Konvenciju protiv torture i drugih surovih, neljudskih i ponižavajućih kazni i postupaka (OPCAT)

Cilj ovog protokola jeste uspostaviti sustav redovitih posjeta neovisnih međunarodnih i domaćih tijela mjestima gdje se nalaze osobe lišene slobode, a radi prevencije torture i drugih surovih neljudskih ili ponižavajućih kazni i postupaka. Člankom 17 ovog protokola popisano je da je „svaka država članica dužna da ima, odredi ili uvede, najkasnije godinu dana nakon stupanja na snagu ovog protokola, ili nakon njegovog ratificiranja ili pristupanja ovom protokolu, jedan ili više neovisnih nacionalnih mehanizama za sprečavanje/prevenciju torture na nacionalnom nivou“.

U smislu ovog protokola, lišavanje slobode podrazumijeva bilo koji oblik pritvora ili zatvaranja ili stavljanja osobe u javno ili privatno mjesto čuvanja koje ta osoba, prema odluci sudskog, upravnog ili drugog tijela, ne može svojevóljno napustiti.

Europska konvencija o ljudskim pravima i temeljnim slobodama

19 Članak 5 Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima.

20 Članak 9 Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima.

21 Članak 1 Konvencije protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni i postupaka.

22 Članak 2 Konvencije protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni i postupaka.

Nitko ne smije biti podvrgnut mučenju ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju.²³

Svatko ima pravo na slobodu i sigurnost ličnosti. Nitko ne može biti lišen slobode osim u slučajevima propisanim zakonom.²⁴

Konvencijom je propisano da će svatko tko je uhapšen biti odmah i na jeziku koji razumije obaviješten o razlozima za njegovo hapšenje i o svakoj optužbi protiv njega.²⁵

Europska zatvorska pravila

Europska zatvorska pravila primjenjuju se na osobe koje su u zatvoru zbog bilo kojeg drugog razloga, u pritvoru na temelju sudske odluke ili su lišene slobode na temelju osuđujuće presude, te na one osobe koje su zbog bilo kojeg drugog razloga lišene slobode bilo gdje drugdje.²⁶

U prvom dijelu ovih pravila, u kojem su obrađeni temeljni principi, garantirano je da će se sa svim osobama lišenim slobode postupati poštujući njihova ljudska prava. Ograničenja za osobe lišene slobode bit će samo ona koja su najmanje potrebna i proporcionalna zakonskom osnovu na kojem su određena. Sa svakim oblikom lišenja slobode postupat će se na način koji će pospješiti reintegraciju osoba lišenih slobode u društvenu zajednicu.²⁷ Ovim pravilima propisani su standardi koji se odnose na uvjete smještaja osoba lišenih slobode, prema kojima „*uvjeti smještaja osoba lišenih slobode, a naročito prostorije za spavanje, moraju voditi računa o ljudskom dostojanstvu i, koliko god je moguće, poštivati privatnost i ispunjavati zahtjeve za održavanje zdravlja i higijene, vodeći računa o klimatskim uvjetima i naročito o površini poda, zapremini zraka, osvjetljenju, grijanju i ventilaciji*“.²⁸

Standardna minimalna pravila Ujedinjenih naroda za postupanje sa zatvorenicima (Mandelina pravila) obuhvaćaju odredbe o općem upravljanju zatvorima te se primjenjuju na sve kategorije zatvorenika, one koji su lišeni slobode po kaznenom ili građanskom pravu, neosuđene i osuđene, uključujući i zatvorenike prema kojima je primijenjena neka „mjera sigurnosti“ ili korektivna mjera koju je odredio sudac, kao i odredbe koje se mogu primijeniti samo na posebne kategorije zatvorenika.²⁹

3.2. Ustavno određenje

Ustav Bosne i Hercegovine³⁰ garantira najveću razinu uživanja ljudskih prava i sloboda. Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode predviđene u Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i u njezinim protokolima koji se direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini. Ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima. Između ostalih, pravo osobe da ne bude podvrgnuta mučenju niti nečovječnom ili ponižavajućem

23 Članak 3 Europske konvencije o ljudskim pravima i temeljnim slobodama.

24 Članak 5, stavak 1 EKLJP: „U slučaju zakonitog lišenja slobode na temelju presude nadležnog suda, u slučaju zakonitog hapšenja ili lišenja slobode zbog neizvršenja zakonite sudske odluke ili radi osiguranja ispunjenja neke obveze propisane zakonom, u slučaju zakonitog hapšenja ili lišenja slobode radi privođenja osobe pred nadležnu sudsku vlast zbog opravdane sumnje da je izvršila krivično djelo, ili kada se to opravdano smatra potrebnim kako bi se preveniralo izvršenje krivičnoga djela ili bjekstvo po njegovom izvršenju, u slučaju lišenja slobode maloljetne osobe na temelju zakonite odluke u svrhu odgojnog nadzora ili zakonitog lišenja slobode radi njegovog privođenja nadležnom tijelu, u slučaju zakonitog lišenja slobode da bi se spriječilo širenje zaraznih bolesti, kao i zakonitog lišenja slobode duševno poremećenih osoba, alkoholičara ili uživatelja droga ili skitnica, u slučaju zakonitog hapšenja ili lišenja slobode osobe da bi se spriječilo njezin neovlašteni ulazak u zemlju, ili osobe protiv koje se poduzimaju mjere u cilju deportacije ili ekstradicije.“

25 Članak 5, stavak 2 EKLJP-a.

26 10, 3. Europska zatvorska pravila.

27 I dio, Temeljna načela br. 1, 2 i 6, Europska zatvorska pravila.

28 II dio, Uvjeti za zatvaranje, 18.1., Ibidem.

29 Preuzeto: <https://www.irmct.org/sites/default/files/documents/Standardna-minimalna-pravila-Ujedinjenih-naroda-za-postupanje-sa-zatvorenicima-Mandela-rules.pdf>.

30 Aneks 4 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini.

tretmanu ili kazni navedeno je u katalogu prava propisanih u Ustavu.³¹

Ustav Republike Srpske³² garantira da nitko ne smije biti podvrgnut mučenju, okrutnom, nehumanom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju. Također je zabranjeno i kažnjivo svako iznuđivanje priznanja i izjava.³³

Ustav Federacije Bosne i Hercegovine³⁴ propisuje da će Federacija osigurati primjenu najviše razine međunarodno priznatih prava i sloboda, te da za sve osobe na teritoriju važi pravo zabrane mučenja, okrutnog ili nehumanog postupanja ili kažnjavanja.³⁵

Statut Brčko distrikta Bosne i Hercegovine³⁶ propisuje da sve osobe na teritoriju Distrikta uživaju prava i slobode koje su im date Europskom konvencijom o ljudskim pravima i temeljnim slobodama. Ta prava i slobode će imati veću pravnu snagu u odnosu na svaki zakon koji je u suprotnosti s Konvencijom. Sve institucije Distrikta će poštivati ta prava i slobode. Sudovi Distrikta će provoditi ta prava i slobode sukladno postupcima koji su predviđeni zakonima Distrikta. Kada se bave predmetima koji se odnose na optužbe u vezi s kršenjem tih prava i sloboda, sudovi Distrikta uzimaju u obzir precedentno pravo Europskoga suda za ljudska prava.

3.3. Zakonodavno određenje

Imajući u vidu složenu ustavnu strukturu Bosne i Hercegovine uspostavljenu Dejtonskim mirovnim sporazumom, ombudsmani su prilikom izrade ovog izvješća analizirali sljedeće dokumente:

- Krivični zakonik Republike Srpske;³⁷
- Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine;³⁸
- Krivični zakon Brčko distrikta Bosne i Hercegovine;³⁹
- Zakon o prekršajima Republike Srpske;⁴⁰
- Zakon o prekršajima Federacije Bosne i Hercegovine;⁴¹
- Zakon o prekršajima Brčko distrikta Bosne i Hercegovine;⁴²
- Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske;⁴³
- Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine;⁴⁴
- Zakon o krivičnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine;⁴⁵

31 Članak 2, stavak 3, točka b) Ustava Bosne i Hercegovine.

32 „Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 21/92 – prečišćen tekst, 28/94, 8/96, 13/96, 16/96, 21/96, 21/02, 26/02, 30/02, 31/02, 69/02, 31/03, 98/03, 115/05, 117/05.

33 Članak 14 Ustava Republike Srpske.

34 „Službeni glasnik Federacije Bosne i Hercegovine”, br. 21/92 – prečišćen tekst 28/94, 8/96, 13/96, 15/96, 16/96, 21/96, 21/02, 26/02, 30/02, 31/02, 69/02, 63/03, 9/04, 20/04, 20/04, 33/04, 71/05, 72/05, 88/08, 79/22, 80/22 i 31/23.

35 Članak 1, stavak 2, točka f) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine.

36 Članak 13, stavak 4. Statuta Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

37 „Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 64/17,104/2018 – odluka Ustavnog suda, 15/2021 i 73/2023.

38 „Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, br. 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14,46/2014,75/2017 i 31/2023.

39 „Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine”, br. 19/2020 – prečišćen tekst.

40 „Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 63/14, 36/2015 – odluka Ustavnog suda, 110/2016, 100/2017, 19/2021 i 90/2023.

41 „Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, br. 63/14 i 37/2010 – ispravka.

42 „Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine”, br. 24/07, 29/16 i 6/22

43 „Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 53/12, 91/17, 66/18 i 15/2021.

44 „Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, br. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 09/09, 12/10, 08/13, 59/14 i 74/2020.

45 „Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine”, br. 34/13 – prečišćen tekst, 27/14, 3/2019 i 16/2020.

- Zakon o policiji i unutrašnjim poslovima Republike Srpske;⁴⁶
- Zakon o unutrašnjim poslovima Federacije Bosne i Hercegovine;⁴⁷
- Zakon o policiji Brčko distrikta Bosne i Hercegovine;⁴⁸
- Zakon o osnovama sigurnosti saobraćaja na putevima u Bosni i Hercegovini;⁴⁹
- Zakon o javnom redu i miru Republike Srpske;⁵⁰
- Zakon o javnom redu i miru Brčko distrikta Bosne i Hercegovine;⁵¹
- Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira Kantona Sarajevo;⁵²
- Zakon o javnom redu i miru Zeničko-dobojskog kantona;⁵³
- Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira Kantona Središnja Bosna;⁵⁴
- Zakon o javnom redu i miru Tuzlanskog kantona;⁵⁵
- Zakon o javnom redu i miru Hercegovačko-neretvanske županije.⁵⁶

46 „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 57/16, 110/16, 58/2019, 82/2019,18/2022 – odluka Ustavnog suda i 22/2023.

47 „Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, br. 81/14 i 21/03.

48 „Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine“, br. 18/2020 – prečišćen tekst, 41/2020, 6/2021 i 6/2023.

49 „Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, br. 6/06, 75/06, 44/07, 84/09, 48/10, 18/13, 8/17, 89/17, 9/18 i 46/23.

50 „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 11/15 i 58/19.

51 „Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine“, br. 32/09 i 14/10.

52 „Službene novine Kantona Sarajevo“, br. 18/07, 7/08 i 34/2020.

53 „Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, br. 12/16 – prečišćen tekst, 6/2017 i 10/2021.

54 „Službene novine Srednjobosanskog kantona“, br. 3/10.

55 „Službene novine Tuzlanskog kantona“, br. 11/01, 11/07, 4/11 i 5/21.

56 „Službene novine Hercegovačko-neretvanskog kantona“, br. 9/09.

4. Praćenje implementacije preporuka i analiza trenutnog stanja u pojedinim policijskim upravama u Bosni i Hercegovini

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine su u Specijalnom izvješću iz 2019. godine uputili opće preporuke Vladi Republike Srpske, Vladi Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, Vladi Kantona Sarajevo, Vladi Zeničko-dobojskog kantona, Vladi Kantona Središnja Bosna, Vladi Tuzlanskog kantona i Vladi Hercegovačko-neretvanske županije, koje se sastoje u sljedećem:

- izvršiti izdvajanje neophodnih proračunskih sredstava u cilju realizacije preporuka ombudsmana Bosne i Hercegovine upućenih nadležnim ministarstvima unutarnjih poslova koje se odnose na neophodne adaptacije prostorija za zadržavanje (sukladno i po uzoru na standarde predviđene Europskim zatvorskim pravilima), što podrazumijeva i instaliranje videonadzora u svrhu kontrole i prevencije nepoželjnog ponašanja ili samopovređivanja osoba lišenih slobode, posebno vodeći računa o rasporedu kamera (kamere bi trebale biti pozicionirane u hodnicima kojima se prilazi prostorijama za zadržavanje/ćelijama i ne bi trebale pokrivati tzv. mokri čvor);
- izdvojiti proračunska sredstva potrebna za upošljavanje dodatnog kadra – ovlaštenih službenih osoba u policijskim upravama/postajama, a sukladno utvrđenim sistematizacijama radnih mjesta;
- u okviru stručnog usavršavanja ovlaštenih službenih osoba koje postupaju prema osobama lišenim slobode organizirati kontinuiranu, specijaliziranu i licenciranu obuku, koja će zadovoljiti najviše domaće i međunarodne standarde u ovoj oblasti.

Tijekom 2023. godine ombudsmeni su Bosne i Hercegovine s ciljem sagledavanja i ocjene trenutnoga stanja, kao i implementacije naprijed navedenih preporuka, u razdoblju listopada i prosinca 2023. godine posjetili policijske uprave/postaje koje su bile obuhvaćene prethodnim izvješćem.

Posebna pozornost tijekom posjeta bila je usmjerena na materijalno-tehničke uvjete u prostorijama za zadržavanje osoba lišenih slobode, način vođenja službenih evidencija i postupanje policijskih službenika prema osobama lišenim slobode.

4.1. Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske

Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske obnaša poslove državne uprave koji se odnose na zaštitu od ugrožavanja ustavom utvrđenog pravnog poretka i ugrožavanje sigurnosti Republike Srpske, kao i zaštitu života i osobne sigurnosti građana.⁵⁷

U ranijem razdoblju ombudsmeni Bosne i Hercegovine konstatirali su da na razini Ministarstva unutrašnjih poslova postoji elektronska evidencija osoba lišenih slobode, koja omogućava službenicima iz različitih policijskih postaja s područja Republike Srpske da, uz korištenje vlastitog naloga, izvrše uvid u evidencije svih drugih policijskih postaja.

Sukladno zakonskom propisu, ministar unutarnjih poslova Republike Srpske donio je Uputstvo o postupanju sa licima lišenim slobode, kojim je definirano da se „*uputstvom propisuje način prihvata lica lišenih slobode u prostorije organizacione jedinice Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske, vođenje evidencije o licima lišenim slobode, dokumentacija koja se odnosi na službenu radnju lišenja slobode, smještaj i higijenski uslovi, pravila ponašanja osoba lišenih slobode te postupak i ponašanje policijskog službenika u odnosu na lica lišena slobode*“. Članak 9 ovog uputstva propisuje da se evidencija vodi u elektronskom obliku i obuhvaća sljedeće: podatke o osobi, podatke o

⁵⁷ Članak 2 Zakona o policiji i unutrašnjim poslovima Republike Srpske.

lišenju slobode, podatke o preuzimanju osobe lišene slobode od strane drugog tijela, podatke o preuzimanju osobe lišene slobode radi kriminalističke obrade od strane policijskih službenika unutar organizacijske jedinice koja je izvršila lišenje slobode, podatke o komunikaciji s nadležnim sudom i tužiteljstvom, podatke o načinu transporta/dovođenja ili sprovođenja osobe lišene slobode.

Prilikom izrade Specijalnog izvješća ombudsmani Bosne i Hercegovine konstatirali su da se nedostatak evidencije sastoji u tome što nije usklađena s odredbama Krivičnog zakonika Republike Srpske od 2017. godine, te se članci/paragrafi za pojedina krivična djela u evidenciji ne podudaraju s člancima krivičnih djela koja su izvršena. U svezi s tim, Ministarstvu unutrašnjih poslova Republike Srpske upućena je preporuka da postojeću elektronsku evidenciju osoba lišenih slobode uskladi s donesenim odredbama Krivičnog zakonika Republike Srpske.

Iz odgovora od dana 10. 1. 2024. godine proizlazi da je preporuka realizirana, te da je elektronska evidencija osoba lišenih slobode u potpunosti usklađena s Krivičnim zakonikom Republike Srpske, a što je uočeno i tijekom uvida u nju.

Nadalje, opće preporuke koje su se odnosile na izdvajanje neophodnih proračunskih sredstava s ciljem realizacije preporuka ombudsmana nadležnim ministarstvima unutar njih poslova također su ispoštovane, a što proizlazi iz odgovora⁵⁸ u kojem je navedeno sljedeće:

„U vezi sa preporukom koja se odnosila na materijalno-tehničke uslove u prostorijama za zadržavanje lica lišenih slobode, potrebe obezbjeđivanja dodatnih smještajnih kapaciteta i adaptaciju postojećih, te ugradnju videonadzora, obavještavamo vas da je naše Ministarstvo u prethodnom periodu za izgradnju novih i adaptaciju postojećih prostorija za smještaj lica lišenih slobode izdvojilo okvirno iznos od 600.000,00 KM. Najveći dio tih sredstava iskorišćen je za izgradnju novih prostorija za smještaj lica lišenih slobode u Banjoj Luci (iste su izgrađene u skladu sa evropskim standardima), a ostatak sredstava iskorišćen je za sporadična ulaganja u prostorije za smještaj lica lišenih slobode u ostalim policijskim upravama u Republici Srpskoj. Prema posljednjem presjeku stanja, po ovom pitanju konstatovano je da od ukupno 109 prostorija za smještaj lica lišenih slobode 68 prostorija ispunjava uslove u skladu sa Uputstvom o postupanju sa licima lišenim slobode, broj: S/M-052- 2776/17 od 22. 6. 2018. godine. Ministarstvo, u skladu sa mogućnostima, u kontinuitetu planira sredstva za adaptaciju preostalih prostorija za smještaj lica lišenih slobode.

Preporuka koja se odnosi na izdvajanje budžetskih sredstava za zapošljavanje dodatnog kadra iz ugla ovog Ministarstva nije sporna, jer se sredstva za te svrhe planiraju svake godine. Međutim, fluktuacija zaposlenih u Ministarstvu zahtijevala je intenzivno i masovnije školovanje kadrova, te je iz tog razloga u prethodnih nekoliko godina na Policijskoj akademiji odškolovalo nekoliko hiljada kadeta koji su, nakon obuke, zasnovali radni odnos u Ministarstvu. Također, 2023. godine u našem Ministarstvu počela je sa radom i Srednja škola unutrašnjih poslova.

U vezi sa preporukom da se u okviru stručnog usavršavanja ovlaštenih službenih lica koja postupaju prema licima lišenim slobode organizuje kontinuirana, specijalizovana i licencirana obuka koja će zadovoljiti najviše domaće i međunarodne standarde u ovoj oblasti, naše Ministarstvo preduzima niz aktivnosti, kako slijedi:

- U okviru Nastavnog plana i programa Srednje škole unutrašnjih poslova, u predmetu ‘Policijska ovlašćenja sa policijskom taktikom’, nastavnim fondom od 32 nastavna časa (drugo polugodište), realizovaće se nastavna jedinica ‘Lišenje slobode’ u okviru koje se učenici srednje škole školuju o zakonitom, bezbjednom, taktički ispravnom i asertivnom postupanju prilikom lišenja slobode.

58 Akt br. S/M-2-1-052-5442/23 od 10. 1. 2024. godine.

- *Aktuelnim Nastavnim planom i programom Uprave za policijsko obrazovanje, u okviru policijske obuke kadeta Policijske akademije, kreiran je poseban modul 'Lišenje slobode', koji se sastoji od tri modularne jedinice: Pojam lišenja slobode, normativni okvir i prava lica lišenog slobode; Procedura lišenja slobode i izvještavanje, obavještavanje, evidentiranje, dokumentovanje i nadzor nad lišenjem slobode. Svrha ovog modula, koji je koncipiran od 40 časova, jeste da se kadeti osposobe za zakonito, bezbjedno, pravilno, taktično i asertivno postupanje prilikom lišenja slobode, od momenta hapšenja do momenta otpusta lica lišenog slobode.*

- *Sačinjen je i nastavni plan i program seminara 'Ljudska prava lica lišenih slobode u policijskom pritvoru', koji je uvršten u godišnji plan redovne obuke policijskih službenika Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske. Prema navedenom nastavnom planu i programu, seminar je dvodnevni i namijenjen je policijskim službenicima policije opšte nadležnosti, saobraćajne policije, kriminalističke policije i pripadnicima Žandarmerije. Sadržaj seminara se odnosi na module 'Ljudska prava i etika u radu policije', 'Policijsko lišenje slobode', 'Efikasna komunikacija sa licima lišenim slobode', 'Postupanje sa povjerljivim podacima', 'Intervjuisanje lica lišenih slobode', 'Održavanje nivoa sigurnosti u zatvorenom okruženju', 'Pripravnost na vanredne situacije', 'Specifične ranjive grupe lica lišenih slobode'. Navedene seminare izvode policijski službenici Ministarstva akreditovani od strane Savjeta Evrope u skladu sa evropskim standardima i najboljom praksom agencija za sprovođenje zakona."*

4.1.1. Policijska uprava Banja Luka

Policijska uprava Banja Luka obuhvaća 12 policijskih postaja, i to sljedeće: Policijska stanica Centar, Policijska stanica Lazarevo, Policijska stanica Obilićevo, Policijska stanica Lauš, Policijska stanica Potkozarje, Policijska stanica Intervencije, Policijska stanica za bezbjednost saobraćaja Banja Luka, Policijska stanica Laktaši, Policijska stanica Prnjavor, Policijska stanica Kneževo, Policijska stanica Čelinac i Policijska stanica Kotor-Varoš.

Policijska stanica Centar

Posjet Policijskoj stanici Centar, koja se nalazi u okviru Policijske uprave Banja Luka, obavljen je dana 6. 12. 2023. godine.

Razgovor s predstavnicima Uprave

U razgovoru sa službenom osobom, odnosno komandirima policijske postaje,⁵⁹ ukazano je na razlog posjeta, kao i ciljeve koji se posjetom žele postići. Komandir je ukratko predstavio Policijsku stanicu Centar i nabrojao širok spektar poslova koji su u nadležnosti ovog tijela. Tijekom razgovora naveo je kako je prema Pravilniku o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske u ovoj policijskoj postaji predviđeno ukupno 115 radnih mjesta⁶⁰ i da trenutno ova sistematizacija nije popunjena. Naime, od navedenog broja nije popunjeno ukupno 25 radnih mjesta, koja se odnose na policijske službenike, s tim da je u narednom razdoblju u planu zapošljavanje novih 15 policijskih službenika koji su završili školovanje i osposobljavaju se za rad. Nakon što obave pripravnički staž, navedene osobe će biti raspoređene na poslove policijskih službenika, što će u velikoj mjeri olakšati rad i funkcioniranje ove policijske postaje.

Najznačajnije promjene u odnosu na prethodni posjet i izvješće ombudsmana iz 2018. godine jeste rješavanje pitanja kapaciteta smještaja i osiguravanje adekvatnog videonadzora u prostorijama za zadržavanje. Prema riječima komandira, kapaciteti za smještaj osoba su prošireni na način da Policijska stanica Centar po potrebi koristi prostorije izvan ove postaje, a koje se nalaze u Centru za

⁵⁹ Komandir Policijske stanice Centar, Banja Luka, Milan Salamadija.

⁶⁰ 89 policijskih službenika, 5 vođa sektora, 5 šefova smjena, 2 zamjenika, 4 pomoćnika, 8 krim inspektora, 1 radnik MTS i 1 čistačica.

obuku policije u bivšoj kasarni Zalužani kod Banje Luke, u situacijama kada je neophodno smjestiti veći broj osoba, te je na taj način problem smještajnih kapaciteta prevaziđen. Također, promjena u odnosu na ranije izvješćivanje, u kojem je zabilježeno da u prostorijama za zadržavanje nije postojao adekvatan videonadzor, jeste u tome da je sada videonadzor popravljen i u potpunosti ispunjava svoju funkciju. On pokriva cijelu prostoriju, osim dijela mokrog čvora, a zadržana osoba ima mogućnost da dežurnog policajca pozove putem tastera za pozivanje koji je instaliran u prostoriji. Snimci s videokamera se čuvaju 15 dana na način kako je to propisano dokumentom Politika bezbjednosti, koji je donijelo Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske.

Prilikom obavljenog razgovora konstatirano je da od prethodnog izvješća u prostorijama za zadržavanje nije bilo registriranih slučajeva samoubojstava.

Komandir Policijske stanice Centar istakao je dobru suradnju s nadležnim tužiteljstvom i centrom za socijalni rad.

Prostorni resursi

U Policijskoj stanici Centar kapaciteti prostorija za zadržavanje čine tri prostorije s po dva kreveta. Prema navodima komandira, vodi se računa o tome da odvojeno budu smješteni muškarci, žene i maloljetnici u situacijama kada su istovremeno privedeni, te se najčešće, kada je to moguće, u prostorije smješta samo jedna osoba, da bi se spriječile incidentne situacije.

U prostorijama se, kao i ranije, nalaze željezni kreveti na kat, plahta na krevetima je čista, deke uredno složene, prostorije imaju prozore, omogućen je dotok prirodne svjetlosti, a boravkom u njima utvrđeno je da su dovoljno zagrijane i tople. Prozori se ne otvaraju, ali postoji odgovarajući ventilacijski sustav. Podovi su u dobrom stanju, prekriveni pločicama koje su čiste i uredne. Zidovi su svježe okrečeni, te je cjelokupna higijena u prostorijama ocijenjena kao odlična. Sve tri prostorije sadrže mokri čvor i umivaonik, a prilikom boravka u prostorijama nisu zapaženi neugodni mirisi.

Prostorije za zadržavanje su prekrivene videonadzorom, koji omogućava i audiosnimanje u smislu poziva dežurnog policajca putem tastera. Nadzor nad osobama lišenim slobode, uz postojeći videonadzor, vrši se i neposrednim opažanjem na svakih 15 minuta, a koje obavlja dežurni policijski službenik koji je smješten u neposrednoj blizini ovih prostorija. S obzirom na to da postoji audiosnimanje u prostorijama, zadržane osobe u svakom trenutku mogu pozvati dežurnog policijskog službenika.

U trenutku posjeta u prostoriji za zadržavanje bila je jedna zadržana osoba.

Ukupan broj zadržanih osoba 243	Ženskih osoba	4
	Muških osoba	239
	Maloljetnih osoba	-
	Stranih državljana	-

Tablica s podacima o broju osoba lišenih slobode u razdoblju od 1. 1. do 30. 11. 2023. godine.

Ishrana

Zadržane osobe imaju pravo na obrok nakon što istekne osam sati od trenutka lišavanja slobode i poštuju se zahtjevi osobe ako netko traži specijalni režim ishrane zbog vjerskih, kulturnih ili zdravstvenih razloga. U okviru ove policijske postaje ne postoji prostorija za pripremanje hrane, već se hrana kupuje i donosi osobi lišenoj slobode. Najčešće hranu donosi netko od članova obitelji ili druga osoba, koju osoba lišena slobode obavijesti o lišenju slobode. U situaciji kada osoba

lišena slobode nema materijalnih sredstava, obrok joj se osigurava na teret novčanih sredstava Uprave za materijalno-financijske poslove Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske.

Prava osoba lišenih slobode

Prilikom posjeta izvršen je uvid u službene evidencije i nekoliko nasumično odabranih predmeta, a u cilju provjere vodi li se prilikom lišenja slobode i smještaja u prostorije za zadržavanje računa o pravima osoba lišenih slobode, a kako je to definirano *Uputstvom o postupanju sa licima lišenim slobode*.⁶¹

Uvidom u predmete zapaženo je da se osobama lišenim slobode izdaju sve potrebne potvrde, s kojima se ove osobe upoznaju, a dokaz tome je njihov potpis (Potvrda o lišenju slobode, Obrazac prava osobe lišene slobode, Potvrda o prijehu osobe lišene slobode, Potvrda o predaji osobe lišene slobode, Zapisnik o pregledu osobe, Zapisnik o pretresanju osobe, Potvrda o privremenom oduzimanju predmeta, Potvrda o predaji privremeno oduzetih predmeta, Potvrda o otpustu osobe, Potvrda o vraćanju privremeno oduzetih predmeta).

U Policijskoj stanici Centar zaposlene su osobe oba spola pa pretres vrši policijski službenik onog spola kojeg je i osoba koja se pretresa. Prilikom vršenja pretresa sačinjava se Zapisnik o pretresanju, u kojem se navode predmeti i isprave koji se oduzimaju. Zapisnik, pored osobe koja je izvršila pretres, potpisuje i osoba na kojoj/kod koje se vrši pretresanje. Zadržanim se osobama obvezno oduzimaju predmeti kojima bi mogli ozlijediti sebe ili druge (remeni, vezice...). Oduzeti predmeti se čuvaju u posebnom ormariću, a vraćaju se kada se završi zadržavanje i tada osoba svojeručnim potpisom potvrđuje da su joj predmeti vraćeni.

Iz uvida u nasumično odabrane predmete uočeno je da se evidencije vode uredno, odnosno da predmeti sadrže sve propisane potvrde, zabilješke i zapisnike.

Iz naprijed navedenog ombudsmani konstatiraju da su preporuke koje su upućene Ministarstvu unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policijskoj upravi Banja Luka, Policijskoj stanici Centar u potpunosti ispoštovane.

4.1.2. Policijska uprava Prijedor

Policijska uprava Prijedor obuhvaća policijske postaje: PS Prijedor 1, PS Prijedor 2, PS Kozarac, PS za bezbjednost saobraćaja, PS Omarska, PS Oštra Luka, PS Kozarska Dubica, PS Novi Grad, PS Kostajnica, PS Krupa na Uni i Sektor kriminalističke policije (koji ima tri odjeljenja, i to: za droge i organizirani kriminal, privredni kriminal i opći kriminalitet). Policijske postaje Novi Grad i Kozarska Dubica imaju svoje prostorije za zadržavanje, dok PS Krupa na Uni koristi prostorije PS Novi Grad.

Policijska stanica Prijedor 1

Posjet Policijskoj stanici Prijedor 1 obavljen je dana 5. 12. 2023. godine. Tijekom posjeta razgovarano je s komandirima i inspektorima PS Prijedor.⁶²

Radna skupina je informirala prisutne o odredbama Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o ombudsmanu za ljudska prava Bosne i Hercegovine koje se odnose na mandat preventivnog mehanizma.

⁶¹ Uputstvo o postupanju sa licima lišenim slobode donijelo je Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske dana 22. 6. 2018. godine. Ovim su uputstvom propisani: način prijeha osoba lišenih slobode u prostorije organizacijske jedinice Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske, vođenje evidencije o osobama lišenim slobode, dokumentacija koja se odnosi na službeni radnju lišenja slobode, smještaj i higijenski uvjeti, pravila ponašanja osoba lišenih slobode, postupak i ponašanje policijskih službenika u odnosu na osobe lišene slobode.

⁶² Lazar Brdar – komandir, Mile Došenović i Milan Laćman

Komandir ove policijske postaje ukratko je predstavio njezin rad, naveo da je prije sedam mjeseci stupio na poziciju komandira te da je upoznat sa Specijalnim izvješćem iz 2019. godine i preporukama. Konstatirao je da preporuke nisu realizirane.

PS Prijedor 1 pruža usluge zadržavanja i čuvanja osoba do 24 h ili do 48 h za sve policijske postaje u okviru PU Prijedor koje nemaju svoje prostorije za zadržavanje, kao i za Odjeljenje za istrage ratnih zločina.

Što se tiče organizacijske strukture PS Prijedor 1, istaknuto je kako je Pravilnikom o sistematizaciji sistematizirano 97 radnih mjesta, od kojih su popunjena 73. Situacija u odnosu na spolnu strukturu je zadovoljavajuća, od pet šefova smjena, tri su ženskog spola, među kojima je jedna trenutno na porodiljnom odsustvu.

Trenutno su tri policijska službenika certificirana za postupanje s maloljetnicima, a ističu da postoji potreba za dodatnim edukacijama vezano za oblast obiteljskog nasilja.

Prostorni uvjeti

Policijska stanica Prijedor 1 raspolaže dvjema prostorijama za zadržavanje, u kojima se mogu smjestiti po dvije osobe. Prostorije se nalaze izvan policijske postaje, u pomoćnoj zgradi.

Veličine prostorija su 10–11 m². Podovi su prekriveni pločicama, zidovi nisu okrečeni i na njima su i dalje vidljiva oštećenja koja su napravile osobe lišene slobode. Prozori se otvaraju s vanjske strane i osigurani su metalnim rupičastim pločama, koje onemogućavaju dovoljan dotok prirodne svjetlosti i svježeg zraka. Kreveti su opremljeni čistom posteljinom i dekama, željezni i fiksirani za pod. Grijanje u prostorijama je centralno.

Konstatirano je da je u odnosu na prethodno razdoblje došlo do dodatnog oštećenja na sanitarnom čvoru (čučavcu) i umivaoniku. Sveukupna higijena je na zadovoljavajućoj razini, prostorije se redovito čiste, nema neugodnih mirisa i opremljene su s dovoljno higijenskih potrepština (toaletni papir i sapun).

Videonadzor još uvijek nije osiguran, ali, prema riječima komandira ove policijske postaje, pokrenuta je inicijativa prema načelniku Policijske uprave Prijedor za rješenje ovog problema. Nadzor nad osobama lišenim slobode vrši se neposrednim opažanjem na svakih 15 minuta. Taster za pozivanje dežurnog policajca ne postoji, što onemogućava osobi lišenoj slobode kontakt s dežurnim policijskim službenikom. Ovo je naročito zabrinjavajuće uslijed činjenice da su prostorije za zadržavanje smještene u pomoćnoj zgradi.

U trenutku posjeta u prostorijama za zadržavanje nisu zatečene osobe lišene slobode.

Ukupan broj zadržanih osoba 235	Ženskih osoba	10
	Muških osoba	224
	Maloljetnih osoba	-
	Stranih državljana	1

Tablica s podatcima o broju osoba lišenih slobode u razdoblju od 1. 1. do 30. 11. 2023. godine.

Ishrana

Osobe lišene slobode obrok dobivaju na svakih osam sati, a osiguravaju (kupuju) ga policijski službenici iz vlastitih novčanih sredstava, bez mogućnosti refundacije. Postoji i mogućnost da

članovi obitelji donesu obrok i lijekove koje osoba koristi kao redovitu terapiju, a nakon što policijski službenici izvrše pregled. U svezi s tim, ombudsmani konstatiraju da je ova praksa u suprotnosti s člankom 25. Uputstva o postupanju sa licima lišenim slobode, u kojem je navedeno da se osobama lišenim slobode osigurava najmanje jedan besplatan obrok svakih osam sati.

Vodi se računa o posebnim potrebama osobe koje se odnose na režim ishrane, u smislu vjerskih, kulturnih ili zdravstvenih i drugih razloga.

Prava osoba lišenih slobode

Uvidom u nasumično odabrane predmete utvrđeno je da se evidencije uredno vode, da su osobe lišene slobode uredno obaviještene o pravu na branitelja, pravu na korištenje usluga medicinskog osoblja i medicinske pomoći, pravu na kontaktiranje člana uže obitelji, prijatelja i ostalih sukladno Uputstvu o postupanju sa licima lišenim slobode, a dokaz tome je potpis osobe lišene slobode.

O činjenici lišenja slobode maloljetnih osoba obavještavaju se roditelji i nadležni centar za socijalni rad.

Vodi se računa o spolnoj i dobnoj strukturi (maloljetnici) prilikom smještaja osoba u prostorije za zadržavanje, kao i o spolu osobe nad kojom se vrši pretres. Policijska stanica Prijedor 1 među zaposlenima ima osobe oba spola, a istaknuto je i da postoji dobra suradnja među policijskim postajama Policijske uprave Prijedor te da, ako se desi situacija da u trenutku lišenja slobode osobe ženskog spola Policijska stanica Prijedor 1 nema dežurnu službenicu ženskog spola, angažira se službenica iz druge policijske postaje u sklopu ove policijske uprave. Prilikom vršenja pretresa sačinjava se Zapisnik o pretresanju, u kojem su točno opisani predmeti i isprave koji se oduzimaju. Zapisnik, pored osobe koja je izvršila pretres, potpisuje i osoba na kojoj/kod koje se vrši pretresanje. Oduzeti predmeti osobi se vraćaju kada se završi zadržavanje i ona tada potpisom potvrđuje da ih je primila.

Zadržanim se osobama obvezno oduzimaju predmeti kojima bi mogli ozlijediti sebe ili druge (remeni, vezice...).

Preporuke ombudsmana Bosne i Hercegovine

Ministarstvu unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policijskoj upravi Prijedor, Policijskoj stanici Prijedor 1:

- izvršiti adaptaciju prostorija za zadržavanje na način da se omogući dotok svježeg zraka i prirodne svjetlosti;
- u postojećim prostorijama za zadržavanje uspostaviti videonadzor, koji će omogućiti nadzor nad osobama lišenim slobode u svrhu prevencije bijega i njihovog samopovređivanja, a ujedno omogućiti i poštivanje ljudskog dostojanstva i u najvećoj mogućoj mjeri privatnost osoba lišenih slobode;
- u prostorijama za zadržavanje instalirati taster za pozivanje službene osobe;
- poduzeti neophodne aktivnosti u cilju osiguravanja dodatnih smještajnih kapaciteta za osobe lišene slobode;
- osigurati novčana sredstva za osiguravanje obroka osobama lišenim slobode.

4.1.3. Policijska uprava Doboj

Policijska uprava obuhvaća devet policijskih postaja, i to: PS Doboj 1, PS Doboj 2, PS BS Doboj, PS Teslić, PS Derventa, PS Modriča, PS Petrovo, PS Brod i PS Stanari.

Policijska stanica Doboj 1

Posjet Policijskoj stanici Doboj 1 obavljen je dana 25. 10. 2023. godine.

Razgovor s predstavnicima Uprave

U razgovoru s komandirima ove policijske postaje⁶³ ukazano je na razlog posjeta, kao i ciljeve koji se njime žele postići. Komandir je predstavio rad policijske postaje i ukazao na temeljne probleme s kojima se suočavaju u radu. Sistematizacija radnih mjesta trenutno nije popunjena, ali u narednom razdoblju očekuje se angažiranje novih policijskih službenika.

Komandir Policijske stanice Doboj 1 naveo je da ova policijska postaja ima veoma dobru suradnju s nadležnim tužiteljstvom i centrom za socijalni rad.

Početkom 2019. godine, točnije u mjesecu ožujku 2019. godine, Policijska stanica Doboj 1 premještena je u potpuno novi objekt, u okviru kojeg se nalaze i prostorije za zadržavanje, koje su izgrađene sukladno europskim standardima,⁶⁴ a čija izgradnja je financirana sredstvima UNDP-a.

Prostorni resursi

Policijska stanica Doboj 1 raspolaže s četiri prostorije za zadržavanje osoba lišenih slobode. Tri prostorije za zadržavanje su s po jednim krevetom, dok je jedna prostorija za zadržavanje predviđena kao „prostorija za otrežnjenje“. U prostoriji za otrežnjenje nalaze se tri klupe sa spužvama, raspoređene na L.

Higijenski uvjeti u obje prostorije su dobri, sanitarni čvorovi su uredni i čisti, nema neugodnih mirisa. Postoji metalni umivaonik s hladnom vodom i u svim prostorijama se nalaze sapun, toaletni papir, ubrus, plastične čaše. Zidovi su okrečeni i čisti (s izuzetkom dijelova naslona za glavu uz madrac), dok je pod premazani betonski, tzv. štampani beton. Grijanje u prostorijama je podno. Osvjetljenje je vještačko, postoje prozori, međutim dotok prirodne svjetlosti je nedovoljan, ali se može kompenzirati velikim staklenim (neprobajno staklo) otvorom na vratima prostorija za zadržavanje, koji omogućava dotok vještačkog osvjetljenja iz hodnika. U prostorijama se nalaze metalni kreveti s debelim madracem i dekom. Konstatirano je da su kreveti fiksirani za pod. Prostorije su pokrivene videonadzorom, koji ne pokriva sanitarni čvor. Nadzor nad osobama lišenim slobode vrši se i neposrednim opažanjem na svakih 15 minuta. U trenutku posjeta u prostorijama za zadržavanje nisu zatečene osobe lišene slobode.

Ukupan broj zadržanih osoba 136	Ženskih osoba	5
	Muških osoba	131
	Maloljetnih osoba	/
	Stranih državljana	/

Tablica s podatcima o broju osoba lišenih slobode u razdoblju od 1. 1. do 25. 10. 2023. godine.

63 Prilikom posjeta dana 25. 10. 2023. godine razgovor je obavljen s komandirima Policijske stanice Doboj 1 Ljubišom Đukanovićem.

64 Standardi Europskog komiteta za sprečavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (Standardi CPT-a).

Ishrana

Zadržane osobe obrok dobijaju nakon proteka vremenskog roka od osam sati od trenutka lišavanja slobode. Kada je u pitanju količina i vrsta hrane, kako uprava navodi, poštuju se zahtjevi osobe, posebice ako osoba zahtijeva specijalni režim ishrane zbog vjerskih, kulturnih ili zdravstvenih razloga. Hrana se ne priprema u prostorijama policijske postaje već se kupuje i donosi osobi lišenoj slobode, a troškovi se zatim pravdaju putem fiskalnog računa i refundiraju sredstvima iz proračuna tužiteljstva ili uprave.

Prava osoba lišenih slobode

Policijska stanica Doboj 1 je postaja koja vrši prihvatanje osoba nakon njihove obrade u matičnoj stanici. Svako lišavanje slobode se evidentira u elektronskoj bazi podataka na razini Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske. Šefovi smjena su odgovorni za ažurnost unošenja podataka, a u evidenciji su usklađena krivična djela. Pored elektronske evidencije, vodi se i manualna/ručna evidencija o lišenju slobode. Ako je osoba smještena u prostorije za zadržavanje po nalogu tužiteljstva, za sve aktivnosti u vezi s postupanjem s osobom lišenom slobode zahtijeva se suglasnost nadležnog tužitelja. Kada i ako sud donese rješenje o određivanju pritvora, sudska policija preuzima osobu lišenu slobode.

Na temelju uvida u nasumično odabrane predmete iz evidencije o lišenju slobode u Policijskoj stanici Doboj 1, utvrđeno je da su osobe lišene slobode uredno obaviještene o pravima, te da su im izdate sve odgovarajuće potvrde sukladno važećim propisima. Također, izvršen je uvid i u elektronsku evidenciju, te je prezentiran način funkcioniranja ove evidencije i baze podataka o osobama lišenim slobode.

Prilikom smještaja osoba u prostorije za zadržavanje istaknuto je da se vodi računa o spolnoj strukturi, kao i o činjenici da se odvojeno smjeste maloljetne i punoljetne osobe, a pretres vrše ovlaštene službene osobe istog spola kao i osoba koja se pretresa. Prilikom vršenja pretresa sačinjava se Zapisnik o pretresanju, u kojem su točno opisani predmeti i isprave koji se oduzimaju. Zapisnik, pored osobe koja je izvršila pretres, potpisuje i osoba na kojoj/kod koje se vrši pretresanje. Oduzeti se predmeti osobi vraćaju kada se završi zadržavanje, koja potpisom potvrđuje da ih je primila. Zadržanim se osobama obvezno oduzimaju predmeti kojima bi mogli ozlijediti sebe ili druge (remeni, vezice...). Oduzeti se predmeti čuvaju u kasi kod šefa smjene.

Preporuka ombudsmana data u Specijalnom izvješću iz 2019. godine je ispoštovana.

Ministarstvu unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policijskoj upravi Doboj, Policijskoj stanici Doboj 1:

- u prostorijama za zadržavanje instalirati taster za pozivanje službene osobe.

4.1.4. Policijska uprava Bijeljina

U okviru Policijske uprave Bijeljina nalazi se osam policijskih postaja, i to: Policijska stanica Bijeljina 1, Policijska stanica Bijeljina 2, Policijska stanica za bezbjednost saobraćaja Bijeljina, Policijska stanica Janja, Policijska stanica Lopare, Policijska stanica Ugljevik, Policijska stanica Šamac i Policijska stanica Pelagićevo.

Policijska stanica Bijeljina 1 ima prostorije za zadržavanje, koje pored ove postaje koriste još i

Policijska stanica Bijeljina 2, Policijska stanica za bezbjednost saobraćaja Bijeljina i Policijska stanica Janja. Ostale policijske postaje imaju svoje prostorije za zadržavanje.

Policijska stanica Bijeljina 1

Posjet Policijskoj stanici Bijeljina 1 obavljen je dana 14. 12. 2023. godine.

Razgovor s predstavnicima Uprave

Prilikom posjeta Policijskoj upravi Bijeljina obavljen je razgovor s komandrom Policijske stanice Bijeljina 1,⁶⁵ inspektorom Sektora policije Policijske uprave Bijeljina⁶⁶ i načelnicom Odjeljenja za materijalno-finansijske i tehničke poslove.⁶⁷ Komandir je Policijske stanice Bijeljina 1 istakao da su prostorije za zadržavanje osoba u nadležnosti ove policijske postaje, te da od prethodnog posjeta predstavnika Institucije ombudsmana ove prostorije nisu renovirane niti adaptirane, usprkos tome što se svake godine upućuje zahtjev nadležnom Ministarstvu unutrašnjih poslova Vlade Republike Srpske u kojem se traži da izdvoji potrebna novčana sredstva za njihovu adaptaciju. Napominje da je zgrada u kojoj je smještena ova policijska postaja stara 40-ak godina, te da su uvjeti za rad loši i za zaposlene, a posebice ako se uzme u obzir da je u poplavi koja je zadesila Bosnu i Hercegovinu 2014. godine zgrada poplavljena, a voda je tada ušla u zgradu i napravila ogromnu materijalnu štetu. Prostorije za zadržavanje nalaze se u podrumu, koji je bio poplavljen, te iako je od tada prošlo značajno vremensko razdoblje, nisu uložena nikakva novčana sredstva u njihovu obnovu, već se ove prostorije samo održavaju redovitim čišćenjem. Uzimajući u obzir sve ranije navedeno, nadležni iz ovog policijskog tijela smatraju kako se samo nameće pitanje bi li bilo svrsishodno uopće adaptirati postojeće prostorije ili ovaj problem treba riješiti na drugi način, npr. izgraditi novi manji objekt u kojem bi bile smještene prostorije, a koji bi bio izgrađen na način da zadovoljava sve propisane standarde.

U razgovoru je istaknuto da se prilikom smještaja osoba u prostorije za zadržavanje vodi računa o tome da se odvojeno smještaju muškarci, žene i maloljetnici, a da su najčešći razlozi za lišenje slobode prekršaji iz sigurnosti saobraćaja i krivična djela.

U Policijskoj stanici Bijeljina 1 sistematizirano je ukupno 101 radno mjesto,⁶⁸ a na dan posjeta popunjeno ih je 97. Kako je naglašeno, Policijska stanica Bijeljina 1 ima jako dobru suradnju s nadležnim tužiteljstvom i centrom za socijalni rad, koji se obavještava u svim zakonom predviđenim slučajevima.

U odnosu na raniji posjet, u prostorijama za zadržavanje bio je jedan slučaj samoubojstva, koji se desio 2023. godine.

Prostorni resursi

Kapacitet prostorija za zadržavanje Policijske stanice Bijeljina 1, kao i prilikom ranijeg posjeta, čine tri prostorije s po jednim željeznim krevetom, koji je pričvršćen za pod. Na krevetu nema posteljine, prekriven je dekom, a na njemu se nalazi još jedna deka, koja služi za pokrivanje. Prostorije za zadržavanje nalaze se u podrumu zgrade, prilazi im se kroz predsoblje u kojem boravi čuvar koji vrši neposredan nadzor nad osobama lišenim slobode. U podrumu su i dalje vidljivi tragovi poplave iz 2014. godine, posebno na zidovima, na kojima se uočava trag koji pokazuje dokle je bila razina vode, a osjeti se i neugodan miris.

65 Komandir Policijske stanice Bijeljina 1 Duško Vasiljević.

66 Inspektor Sektora policije Policijske uprave Bijeljina Aleksandar Ibranović.

67 Načelnica Odjeljenja za materijalno-finansijske i tehničke poslove Snježana Pančić.

68 Od ukupnog broja popunjenih radnih mjesta (97), 96 je policijskih službenika i 1 tehnički sekretar.

Cjelokupna površina prostorije za zadržavanje je od poda do plafona prekrivena keramičkim pločicama, a vrata su izrađena od metalnih rešetki. Svaka prostorija ima jedan mali prozor, koji je zaštićen metalnom mrežom i rešetkama pa nema prirodne ni vještačke ventilacije. Rasvjetno tijelo unutar prostorije zaštićeno je metalnom mrežicom, a plafon je išaran. Prostorije se zagrijavaju radiatorima koji su povezani na centralno grijanje i nalaze se u predsoblju. Svaka prostorija ima čučavac, koji je unutar nje i u jako lošem stanju (oštećen i prekriven hrđom). U prostoriji se ne nalazi umivaonik, već je dostupnost čistoj vodi omogućena na način da je stavljena mala slavina odmah iznad čučavca, što je izrazito nehigijenski. Protupožarni aparat se nalazi u predsoblju. Nakon obilaska prostorija zaključeno je da su uvjeti u prostorijama izrazito loši i neadekvatni za boravak osoba lišenih slobode.

Prostorije za zadržavanje nisu pokriven audio niti videonadzorom.

Nadzor nad osobama lišenim slobode vrši policijski službenik, koji boravi sve vrijeme u predsoblju, što omogućava zadržanim osobama da ga u svakom trenutku mogu pozvati. Ova policijska postaja nema poseban sef u kojem odlaže predmete koji se privremeno oduzimaju od osoba lišenih slobode već se oni stavljaju na otvorenu improviziranu policu koja se nalazi u predsoblju pored dežurnog policijskog službenika.

U trenutku posjeta zatečena je jedna zadržana osoba, s kojom je obavljen razgovor i koja nije imala primjedbi na postupanje policijskih službenika.

Ukupan broj zadržanih osoba 439	Ženskih osoba	17
	Muških osoba	413
	Maloljetnih osoba	1
	Stranih državljana	8

Tablica s podacima o broju osoba lišenih slobode u razdoblju od 1. 1. do 14. 12. 2023. godine.

Ishrana

U razgovoru je istaknuto da zadržane osobe dobiju obrok ako to žele. Napomenuto je da obrok najčešće osigura i donese netko od članova obitelji osobe lišene slobode, a ako to nije moguće, obrok se kupi iz osobnih sredstava policijskih službenika. Prema tvrdnjama nadležnih, ova policijska postaja nema posebna novčana sredstva iz kojih bi osobama lišenim slobode osigurala obroke.

U svezi s tim, ombudsmani konstatiraju da je ova praksa u suprotnosti s člankom 25. Uputstva o postupanju sa licima lišenim slobode, u kojem je navedeno da se osobama lišenim slobode osigurava najmanje jedan besplatan obrok svakih osam sati.

Prava osoba lišenih slobode

Prilikom posjeta izvršen je uvid u nekoliko nasumično odabranih predmeta, a u cilju provjere vode li se evidencije uredno, sadrže li svu potrebnu dokumentaciju, s posebnim fokusom na zaštitu prava osoba lišenih slobode, odnosno kako bi se utvrdilo jesu li prilikom lišenja upoznate sa svojim pravima i izdaju li im se sve potrebne potvrde sukladno Uputstvu o postupanju sa licima lišenim slobode.⁶⁹

⁶⁹ Uputstvo o postupanju sa licima lišenim slobode donijelo je Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske dana 22. 6. 2018. godine. Ovim su uputstvom propisani: način prihvata osoba lišenih slobode u prostorije organizacijske jedinice Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske, vođenje evidencije o osobama lišenim slobode, dokumentacija koja se odnosi na službeni radnju lišenja slobode, smještaj i higijenski uvjeti, pravila ponašanja osoba lišenih slobode, postupak i ponašanje policijskih službenika u odnosu na osobe lišene slobode.

U policijskoj stanici Bijeljina 1 zaposlene su osobe oba spola, tako da pretrese vrši policijski službenik onog spola kojeg je i osoba koja se pretresa. Prilikom vršenja pretresa sačinjava se Zapisnik o pretresanju, u kojem su točno opisani predmeti i isprave koji se oduzimaju. Zapisnik, pored osobe koja je izvršila pretres, potpisuje i osoba na kojoj se vrši pretresanje. Za osiguravanje privremeno oduzetih osobnih stvari zadržanih osoba ne postoje adekvatni sefovi niti ormarići već se predmeti stavljaju na improviziranu otvorenu policu, a oduzeti se predmeti vraćaju osobi prilikom otpusta, uz prethodno potpisivanje potvrde o vraćanju.

Iz uvida u nasumično odabrane predmete uočeno je da se evidencije uredno vode i sadrže sve propisane potvrde i zapisnike.

Preporuke ombudsmana Bosne i Hercegovine

Ministarstvu unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policijskoj upravi Bijeljina, Policijskoj stanici Bijeljina 1:

- izvršiti adaptaciju prostorija za zadržavanje tako da se omogući dotok svježeg zraka i prirodne svjetlosti;
- u postojećim prostorijama za zadržavanje uspostaviti videonadzor, koji će omogućiti nadzor nad osobama lišenim slobode, a u svrhu prevencije bijega i njihovog samopovređivanja, te ujedno omogućiti i poštivanje ljudskog dostojanstva i u najvećoj mogućoj mjeri privatnost osoba lišenih slobode;
- u prostorijama za zadržavanje instalirati taster za pozivanje službene osobe;
- poduzeti neophodne aktivnosti u cilju osiguranja dodatnih smještajnih kapaciteta za osobe lišene slobode;
- osigurati novčana sredstva za osiguravanje obroka osobama lišenim slobode.

4.2. Ministarstvo unutrašnjih poslova Federacije Bosne i Hercegovine

U Federaciji Bosne i Hercegovine uspostavljeno je Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, koje sukladno odredbi članka 2 *Zakona o unutrašnjim poslovima Federacije Bosne i Hercegovine*⁷⁰ obavlja poslove sprečavanja i otkrivanja krivičnih djela terorizma, međuzupanijskog kriminala, stavljanja u promet opojnih droga i organiziranog kriminala te pronalaženje i hvatanje počinitelja tih krivičnih djela i njihovo privođenje nadležnim tijelima, osiguranje određenih ličnosti i zgrada Federacije i druge poslove predviđene Zakonom.

Na razini županija uspostavljena su županijska ministarstva unutarnjih poslova, a odnos Federalnog i županijskih ministarstava⁷¹ uređen je odredbama *Zakona o organizaciji organa uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine*.⁷²

U ranijem razdoblju ombudsmani Bosne i Hercegovine konstatirali su da Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, odnosno županijska ministarstva, nema uspostavljenu elektronsku evidenciju o osobama lišenim slobode, jer obveza njene uspostave nije predviđena odredbama Zakona o unutrašnjim poslovima Federacije Bosne i Hercegovine niti županijskim propisima.

⁷⁰ „Službene novine Federacije BiH”, br. 49/05.

⁷¹ Federalno ministarstvo obvezno je osigurati izvršavanje propisa i u tom pogledu ima ovlaštenja da prema županijskim ministarstvima poduzima sve one mjere i aktivnosti kojima se osigurava obavljanje svih poslova državne uprave koji su federalnim propisom povjereni na vršenje županiji.

⁷² Članci 83-86 Zakona o organizaciji organa uprave u Federaciji BiH, „Službene novine Federacije BiH”, br. 35/05.

Zakon o policijskim službenicima Federacije Bosne i Hercegovine⁷³ i županijski zakoni o policijskim službenicima⁷⁴ propisuju obvezu vođenja evidencija o osobama lišenim slobode, kao i način obrade osobnih podataka.

U ranijem razdoblju konstatirano je da se podatci o osobama lišenim slobode evidentiraju u *manualnim dnevnicima* – evidencijama o lišavanju slobode, koje osim osobnih identifikacijskih podataka o osobi, sadrže i podatke o okolnostima lišavanja slobode,⁷⁵ komunikaciji s drugim nadležnim tijelima,⁷⁶ pravima osobe lišene slobode te o predaji i otpuštanju osobe. U svezi s tim, ombudsmani Bosne i Hercegovine uputili su Federalnom ministarstvu unutrašnjih poslova preporuku da uspostavi elektronsku evidenciju osoba lišenih slobode.

Aktom Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova⁷⁷ ombudsmani su informirani da:

„Federalna uprava policije vodi elektronsku evidenciju osoba lišenih slobode kroz informacijski sistem ASOOP, u koji se osobe moraju evidentirati, jer sistem automatski dodjeljuje broj za Zapisnik o lišenju slobode, kao i druge zapisnike poput Zapisnika o otpustu osobe lišene slobode ili Zapisnik o predaji osobe drugoj organizacionoj jedinici ili organu i dr.

Također, postoji knjiga osoba lišenih slobode, gdje svaka unutrašnja organizaciona jedinica posjeduje svoju knjigu lišenja i u koju se upisuju propisani podaci, te se na kraju i osoba lišena slobode u nju potpisuje.“

Iz prednjeg proizlazi da je predmetna preporuka realizirana.

Nakon dostavljanja radne verzije ovog izvješća na uvid, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova u aktu⁷⁸ navodi sljedeće:

„Obavještavamo vas da je Federalna uprava policije u prethodnom periodu upoznata sa sadržajem Izvještaja o realizaciji preporuka iz dokumenta pod nazivom ‘Specijalni izvještaj o stanju u prostorijama za zadržavanje u pojedinim policijskim upravama u Bosni i Hercegovini’, te vas ovom prilikom obavještavamo da nemamo primjedbi na sadržaj istog.

Također vas obavještavamo da Federalna uprava policije aktivno radi na uspostavljanju elektronske evidencije o zadržavanju lica/osoba lišenih slobode.“

4.2.1. Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo

Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo u svezi sa stupnjem realizacije općih preporuka iz Specijalnog izvješća iz 2019. godine dostavilo je sljedeće informacije:

„Sektor uniformisane policije Uprave policije MUP-a Kantona Sarajevo [je] vezano za uočene tehničke

⁷³ „Službene novine Federacije BiH“, br. 27/05, 70/18 i 44/11.

⁷⁴ Zakon o policijskim službenicima Kantona Sarajevo, „Službene novine Kantona Sarajevo“, br. 25/06, 4/08 i 38/18.
Zakon o policijskim službenicima Zeničko-dobojskog kantona, „Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, br. 8/06, 20/07, 9/09, 14/03 i 14/14.
Zakon o policijskim službenicima Tuzlanskog kantona, „Službene novine Tuzlanskog kantona“, br. 6/06, 11/07 i 16/11.
Zakon o policijskim službenicima Kantona Središnja Bosna, preuzeto na dan 31. 1. 2019. godine: <https://www.mupsbk-ksb.gov.ba/images/zakoni/zakonps.pdf>;
Zakon o policijskim službenicima Hercegovačko-neretvanske županije, preuzeto na dan 31. 1. 2019. godine: <http://www.muphnk.ba/sites/default/files/dokumenti-legislativa/ZakonOpolicijskimSluzbenicimaHNZK-hrv.pdf>

⁷⁵ Podatci o okolnostima lišavanja slobode obuhvaćaju: datum i vrijeme lišavanja slobode, točnu lokaciju, prekršaj ili krivično djelo za koje se sumnja, razloge lišavanja slobode, uporabu sile, korištena sredstva prinude, način prijevoza, datum i vrijeme dolaska u organizacijsku jedinicu, predmete oduzete kao dokazni materijal.

⁷⁶ Komunikacija s nadležnim tijelima obuhvaća podatke o nadležnom sudu i tužiteljstvu (prezime i ime suca/tužitelja, naziv suda/tužiteljstva, obavještenje sucu/tužitelju).

⁷⁷ Akt br. 02/2-1-82/24 od 12. 2. 2024. godine.

⁷⁸ Akt br. 09-15-04-3-1050 od 15. 4. 2024. godine.

nedostatke u prostorijama za zadržavanje osoba lišenih slobode, u cilju otklanjanja istih, dostavio informaciju nadležnim, ali nam nije poznato u kojoj fazi je realizacija navedenog zahtjeva.

U toku 2023. godine Odjeljenje za edukaciju Ureda policijskog komesara Uprave policije MUP-a Kantona Sarajevo je zabilježilo 11 (jedanaest) specijalističkih edukacija u vezi sa postupanjem policijskih službenika sa osobama lišenim slobode.⁷⁹

„Obavještavamo Vas da Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo u svom budžetskom zahtjevu za svaku godinu planira finansijska sredstva za tekuće i higijensko održavanje objekata, što između ostaloga podrazumijeva provođenje aktivnosti na unutrašnjem održavanju i uređenju prostorija za zadržavanje osoba lišenih slobode, a što uključuje izvođenje zanatskih i molersko-farbarskih radova, kao i svakodnevnih aktivnosti na održavanju čistoće i higijene u navedenim prostorijama.

Osim navedenog, redovno se planiraju i obezbjeđuju finansijska sredstva za tekuće održavanje grijno-rashladnih uređaja, što podrazumijeva servisiranje, kao i dezinfekciju navedenih grijno-rashladnih uređaja koji se nalaze u prostorijama za zadržavanje osoba lišenih slobode Uprave policije, u objektu Ministarstva.⁸⁰

U okviru Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo uspostavljeno je sedam policijskih uprava, i to: PU Stari Grad, PU Centar, PU Novo Sarajevo, PU Novi Grad, PU Ilidža, PU Hadžići i Trnovo, PU Ilijaš i PU Vogošća.

Policijska stanica Centar

Predstavnici su Institucije ombudsmana BiH posjetili Drugu policijsku upravu, odnosno Policijsku stanicu Centar, u okviru koje se nalaze prostorije za zadržavanje osoba lišenih slobode pri operativnom centru Uprave Kantona Sarajevo. Posjet je obavljen dana 5. 10. 2023. godine.

Razgovor s predstavnicima Uprave

Prilikom posjeta obavljen je razgovor s komandir PS Centar⁸¹ i inspektorom u Jedinici za profesionalne standarde MUP-a Kantona Sarajevo,⁸² kojom prigodom je ukazano na razlog posjeta, kao i ciljeve koji se njime žele postići.

U sklopu trenutnog objekta Policijske uprave ne nalaze se prostorije za zadržavanje osoba, već se nalaze u okviru objekta koji koristi Jedinica za osiguranje objekata i uhapšenih osoba Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo. Sve osobe koje budu lišene slobode od strane pripadnika Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo te drugih policijskih agencija na području Kantona Sarajevo sprovode se u navedene prostorije.

Prilikom obavljenog razgovora konstatirano je da tijekom 2023. godine nije zabilježen slučaj samoubojstva u prostorijama za zadržavanje. U razdoblju od 1. 1. 2018. do 30. 9. 2023. godine evidentiran je jedan slučaj samopovređivanja osobe lišene slobode, koje je nastupilo prilikom sprovođenja osobe u prostorije za zadržavanje osoba.

Prostorni resursi

U sklopu objekta koji koristi Jedinica za osiguranje objekata i uhapšenih osoba Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo nalazi se ukupno šest prostorija za zadržavanje osoba, u kojima su smještene po dva kreveta.

79 Akt br. 02/2-1-82/24 od 12. 2. 2024. godine.

80 Akt br. 04-11-10-37/24 od 28. 2. 2024. godine.

81 Komandir PS Centar Muhamed Imširević.

82 Inspektor u Jedinici za profesionalne standarde Erol Adžajić.

Prostorijama za zadržavanje prilazi se kroz predsoblje u kojem boravi čuvar ili službenik koji vrši nadzor nad osobama lišenim slobode. Maloljetne i punoljetne osobe odvojeno se smještaju u prostorije za zadržavanje, pri čemu se vodi računa i o spolu osobe.

Svaka prostorija ima prozor, čime su omogućeni dotok zraka i adekvatno osvjetljenje (dovoljno za čitanje), ventilaciju, zagrijavanje, sredstva za odmor (krevet, platforme za spavanje i pokrivače).

U prostorijama postoji i vještačka ventilacija, kao i klima-uređaj. Na metalnim krevetima, pričvršćenim za zid, nalaze se tanki madrac, jastuk i deka, uz mogućnost korištenja dodatne deke. Zidovi su čisti i okrečeni, ali u dijelu u kojem se nalazi mokri čvor uočeni su vlaga i znatna oštećenja na zidovima. Svaka prostorija ima mokri čvor, čučavac i umivaonik. Čučavac je zaštićen metalnim vratima i tako potpuno fizički odvojen, što omogućava potrebnu privatnost osobi koja ga koristi.

U prostorijama za zadržavanje nema tople vode, već je ona osigurana u fizički odvojenoj prostoriji za tuširanje. Grijanje u objektu je centralno. Od pribora za higijenu u prostoriji se nalaze sapun, papirni ubrusi i plastična čaša za piće.

U prostorijama za zadržavanje postoji videonadzor, a stražari svakih 15 minuta obilaze osobe lišene slobode, o čemu se sačinjava posebna evidencija. Videonadzor postavljen je u hodniku kojim se prilazi prostorijama za zadržavanje i pokriva cjelokupnu prostoriju za zadržavanje s izuzetkom mokrog čvora, koji je ograđen metalnom pregradom. Zadržane osobe u svakom trenutku mogu pozvati dežurnog službenika.

Tijekom posjeta u prostorijama za zadržavanje boravila je jedna osoba, koja je lišena slobode od strane policijskih službenika PU Novi Grad zbog ugrožavanja sigurnosti. Predstavnici su Institucije ombudsmana obavili razgovor s imenovanim, koji je tom prilikom izjavio da je tijekom lišavanja slobode upoznat sa svim pravima sukladno Zakonu i nije imao prigovor na postupanje policijskih službenika.

Ukupan broj zadržanih osoba 182	Ženskih osoba	11
	Muških osoba	165
	Maloljetnih osoba	1
	Stranih državljana	5

Tablica s podacima o broju osoba lišenih slobode u razdoblju od 1. 1. do 14. 12. 2023. godine.

Ishrana

Ishrana za osobe lišene slobode organizira se tako da policijski službenici koji su dežurni u prostorijama za zadržavanje osoba lišenih slobode mogu poručiti adekvatan obrok s jelovnika koji je dostavljen od ugovorenog dobavljača hrane, o trošku Ministarstva unutrašnjih poslova. Za vrijeme boravka u prostorijama za zadržavanja osoba lišenih slobode svakoj su osobi lišenoj slobode osigurana tri obroka, koja dobijaju na svakih osam sati.

Navedeno je da se poštuju zahtjevi osobe ako netko zahtijeva specijalni režim ishrane zbog vjerskih, kulturnih ili zdravstvenih razloga. U okviru tog objekta ne postoji prostorija za pripremanje hrane, već se hrana kupuje i donosi osobi lišenoj slobode.

Prava osoba lišenih slobode

Uvidom u nasumično odabrane predmete utvrđeno je da su prilikom lišavanja slobode osobe upoznate s pravima koja im pripadaju po osnovu zakona, kao i razlozima lišenja slobode. Upoznate

su s mogućnošću korištenja prava na branitelja, prava na korištenje usluga medicinskog osoblja i medicinske pomoći, prava na kontaktiranje člana uže obitelji i drugih osoba. Prilikom razgovora s predstavnicima uprave istaknuto je da se u slučajevima lišavanja slobode maloljetnih osoba prvenstveno obavještavaju roditelji i nadležni centar za socijalni rad.

Navedeno je da se osobe lišene slobode s poznatom poviješću bolesti (mentalni poremećaj, oboljenje, zarazne bolesti i slično) ili osoba koja pokazuje znakove takvog stanja ne smješta u prostorije za zadržavanje, već bude zadržana u organizacijskoj jedinici koja je izvršila lišenje slobode. Takva osoba treba biti pod konstantnim nadzorom i zaštitom policijskih službenika, sve dok ne bude prevezena u odgovarajuću zdravstvenu ustanovu sukladno odredbama Uputstva o postupanju sa osobama lišenim slobode u Upravi policije Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo.⁸³

U Policijskoj stanici Centar zaposlene su osobe oba spola, tako da pretrese vrši policijski službenik onog spola kojeg je i osoba koja se pretresa. Prilikom vršenja pretresa sačinjava se Zapisnik o pretresanju, u kojem su detaljno opisani predmeti i isprave koji se oduzimaju. Zadržanim se osobama obvezno oduzimaju predmeti kojima bi mogli ozlijediti sebe ili druge (remeni, vezice...). Zapisnik, pored osobe koja je izvršila pretres, potpisuje i osoba na kojoj/kod koje se vrši pretresanje. Oduzeti se predmeti osobi vraćaju prilikom otpusta, uz potpisivanje potvrde o vraćanju predmeta.

Iz uvida u nasumično odabrane predmete uočeno je da se evidencije uredno vode, odnosno da predmeti sadrže sve propisane potvrde i zapisnike.⁸⁴

Preporuke ombudsmana Bosne i Hercegovine

Ministarstvu unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo:

- poduzeti neophodne aktivnosti u cilju sanacije štete na mokrim čvorovima u prostorijama za zadržavanje osoba lišenih slobode;
- poduzeti neophodne aktivnosti u cilju osiguravanja i opremanja jedne prostorije koja će se koristiti u cilju sprečavanja samopovređivanja osoba lišenih slobode (gumena soba).

4.2.2. Ministarstvo unutarnjih poslova Kantona Središnja Bosna

U svezi s implementacijom općih preporuka iz Specijalnog izvješća iz 2019. godine, Ministarstvo unutarnjih poslova Kantona Središnja Bosna dostavilo je odgovor,⁸⁵ kako slijedi:

„Kada je u pitanju preporuka ombudsmana Bosne i Hercegovine o izdvajanju budžetskih sredstava Vlade SBK/KSB za nabavku videonadzora za prostorije za zadržavanje, informišemo vas da je ova preporuka implementirana u službenim prostorijama za 11 policijskih stanica i 1 policijsku ispostavu, dok je u jednoj policijskoj ispostavi instalacija videonadzora u toku. Policijske stanice i ispostave u kojima je instaliran videonadzor koji nadzire prostorije za zadržavanje su: PS Travnik, PS Novi Travnik,

⁸³ Članak 20. Uputstvo o postupanju sa osobama lišenim slobode u Upravi policije Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo, „Službene novine KS“, br. 11/22.

⁸⁴ Potvrda o zadržavanju vozača, Zapisnik o lišenju slobode, Zapisnik o privremenom oduzimanju predmeta, Potvrda o privremenom oduzimanju predmeta, Potvrda o vraćanju privremeno oduzetih predmeta, Zapisnik o pretresanju osobe, Zapisnik o otpustu osobe lišene slobode

⁸⁵ Akt br. 02/2-1-04-1-1-54/23 DS od 13. 11. 2023. godine.

PS Vitez, PS Bugojno, PS Gornji Vakuf/Uskoplje, PS Jajce, PS Donji Vakuf, PS Kiseljak, PS Kreševo, PS Fojnica i PI Babanovac, dok je instalacija videonadzora u PI Turbe u toku. U PS Busovača videonadzor nije instaliran jer su prostorije neuslovne za zadržavanje osoba lišenih slobode.

Kada je u pitanju preporuka o izdvajanju budžetskih sredstava Vlade SBK/KSB za potrebe zapošljavanja dodatnog kadra u MUP SBK/KSB, ista je implementirana tokom tekuće godine. Putem javnog konkursa izabrano je 137 kandidata za početni čin policajac. Trenutno se čeka poziv Policijske akademije FUP Sarajevo za odlazak na temeljnu policijsku obuku, a kandidati koji uspješno prođu istu, bit će primljeni u stalni radni odnos u MUP SBK/KSB. Na ovaj način izvršit će se dodatna popuna radnih mjesta po sistematizaciji, te time i radnih mjesta koja se odnose na postupanje sa osobama lišenim slobode.

Kada je u pitanju treća preporuka, koja se odnosi na stručno usavršavanje policijskih službenika koji postupaju sa osobama lišenim slobode, informišemo vas da se ova vrsta obuke vrši kontinuirano od strane certificiranih predavača, a tokom ove godine izvršena je obuka 29 policijskih službenika koji direktno rade na postupanju sa osobama lišenim slobode po policijskim stanicama i ispostavama. Policijski službenici Uprave policije ovog ministarstva redovno uzimaju aktivno učešće na seminarima i koordinativnim sastancima u okviru projekata Evropske unije i Vijeća Evrope 'Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku', a sve vezano za ljudska prava osoba lišenih slobode.

U narednom periodu planirana je obuka dodatnog broja policijskih službenika sukladno Programu stručnog osposobljavanja i usavršavanja policijskih službenika MUP-a SBK/KSB.“

Policijska uprava Travnik

Policijska uprava Travnik obuhvaća tri policijske postaje, i to: PS Travnik, PS Novi Travnik i PS Vitez. Policijska stanica Travnik ima tri policijske ispostave (Babanovac, Turbe i Nova Bila), od kojih Turbe i Babanovac imaju pritvorsku jedinicu.

Policijska stanica Travnik

Posjet Policijskoj stanici Travnik obavljen je dana 4. 10. 2023. godine.

Razgovor s predstavnicima Uprave

Predstavnici su Institucije ombudsmana obavili razgovor s komandirima Policijske stanice Travnik⁸⁶ zamjenikom komandira,⁸⁷ koji su predstavili rad i organizaciju ove postaje, kao i temeljne probleme s kojima se suočavaju. Sistematizacijom su predviđena 143 radna mjesta, a u trenutku posjeta popunjena su 124 radna mjesta. U tijeku je natječaj za prijem 137 policijskih službenika na razini Ministarstva unutarnjih poslova Kantona Središnja Bosna.

Konstatirano je da tijekom 2023. godine u Policijskoj stanici Travnik nije zabilježen slučaj samoubojstva u prostorijama za zadržavanje. Preporuka koja se odnosila na adaptaciju prostorija za zadržavanje nije realizirana.

Prostorni resursi

Kapacitet Policijske stanice Travnik obuhvaća dvije prostorije za zadržavanje osoba lišenih slobode, u kojima se nalazi po jedan krevet. Prostorijama za zadržavanje prilazi se kroz predsoblje koje se koristi za smještaj čuvara ili nadzor nad osobama lišenim slobode. Ombudsmeni uočavaju da postojeći kapaciteti ove policijske postaje u pogledu broja prostorija za zadržavanje ne zadovoljavaju potrebe, te se iz tog razloga nameće pitanje može li se u konkretnim situacijama kada je veći broj osoba lišenih slobode osigurati da odvojeno budu smješteni muškarci, žene i maloljetnici.

⁸⁶ Komandir Policijske stanice Travnik Dragan Škulj.

⁸⁷ Zamjenik komandira Policijske stanice Travnik Almir Mekić.

U prostorijama za zadržavanje nalaze se željezni kreveti opremljeni čaršafom, jastukom bez jastučnice i dekom. Tijekom posjeta istaknuto je da se posteljina ne mijenja nakon boravka svake osobe lišene slobode, već se nakon određenog vremena kupuje nova.

Podovi u prostorijama prekriveni su itisonom. Dotok prirodne svjetlosti omogućen je kroz mali prozor, zaštićen rešetkama. Pritvorska jedinica zagrijava se radijatorima postavljenim u predsoblju prostorija za zadržavanje. Svaka prostorija za zadržavanje ima čučavac, vodokotlić koji nije u funkciji i nema umivaonik.

Prostorije su opremljene higijenskim potrepštinama i to: toaletni papir, sapun i plastična čaša.

Zidovi nisu okrečeni, a vidljiva su oštećenja uzrokovana vlagom.

Prilikom smještaja osoba u prostorije za zadržavanje vodi se računa o spolnoj strukturi, kao i o činjenici da se odvojeno smjeste maloljetne i punoljetne osobe. Nadzor nad osobama lišenim slobode vrši se putem videonadzora i dežurni policijski službenik na svakih 15 minuta provjerava zadržanu osobu, što se upisuje u evidencije.

U trenutku posjeta nije bilo zadržanih osoba.

Ukupan broj zadržanih osoba 258	Ženskih osoba	9
	Muških osoba	249
	Maloljetnih osoba	/
	Stranih državljana	/

Tablica s podacima o broju osoba lišenih slobode u razdoblju od 1. 1. do 4. 10. 2023. godine.

Ishrana

Zadržane osobe obrok dobijaju nakon što same zatraže, u pravilu svakih osam sati imaju pravo na obrok. U proračunu Ministarstva unutarnjih poslova Kantona Središnja Bosna predviđena su sredstva namijenjena za ishranu osoba lišenih slobode. Policijska uprava ima zaključen ugovor s ugostiteljskim objektom te osobe lišene slobode mogu poručiti obrok.

Poštuju se zahtjevi osobe ako netko zahtijeva specijalni režim ishrane zbog vjerskih, kulturnih ili zdravstvenih razloga.

Prava osoba lišenih slobode

Uvidom u evidenciju utvrđeno je da su osobe upoznate s mogućnošću korištenja prava na branitelja, prava na korištenje usluga medicinskog osoblja i medicinske pomoći, prava na kontaktiranje člana uže obitelji, prijatelja i ostalih.

Kada su u pitanju maloljetnici lišeni slobode, navedeno je da se o činjenici lišenja obavještavaju roditelji i nadležni centar za socijalni rad.

Uvidom u predmete zapaženo je da su osobama lišenim slobode izdate odgovarajuće potvrde.

U Policijskoj stanici Travnik zaposlene su osobe oba spola, tako da pretrese vrši policijski službenik onog spola kojeg je i osoba koja se pretresa. Prilikom vršenja pretresa sačinjava se Zapisnik o pretresanju, u kojem su točno opisani predmeti i isprave koji se oduzimaju. Zapisnik, pored osobe koja je izvršila pretres, potpisuje i osoba na kojoj/kod koje se vrši pretresanje. Oduzeti se

predmeti osobi vraćaju kada se završi zadržavanje i ona tada potpisom potvrđuje da ih je primila. Zadržanim se osobama obvezno oduzimaju predmeti kojima bi mogli ozlijediti sebe ili druge (remeni, vezice...).

Iz uvida u nasumično odabrane predmete uočeno je da se evidencije o lišavanju slobode uredno vode, odnosno da osobni dosjei osoba lišenih slobode sadrže sve propisane potvrde i zapisnike.⁸⁸ Nadalje, značajno je istaći da se zapisnici i potvrde izdaju na unaprijed pripremljenim obrascima, a sačinjeni su na temelju različitih zakonskih propisa, ovisno o razlozima lišavanja slobode.

Preporuke ombudsmana Bosne i Hercegovine

Ministarstvu unutarnjih poslova Kantona Središnja Bosna, Policijskoj upravi Travnik, Policijskoj stanici Travnik:

- izvršiti potpunu adaptaciju prostorija za zadržavanje, odnosno iznaći drugo adekvatno rješenje za smještaj osoba lišenih slobode;
- u prostorijama za zadržavanje instalirati taster za pozivanje službene osobe;
- posteljenu u prostorijama za zadržavanje redovito mijenjati ili prati nakon svake uporabe.

4.2.3. Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona

U svezi s implementacijom općih preporuka iz Specijalnog izvješća iz 2019. godine, Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona⁸⁹ obavijestilo je o sljedećem:

„Shodno aktu, broj i datum veze, putem kojeg je traženo dostavljanje informacije o realizaciji preporuka, obavještavamo Vas da Uprava policije Ministarstva unutrašnjih poslova TK na nivou kantona raspolaže sa ukupno 13 prostorija za zadržavanje, raspoređenih na osam lokacija, odnosno policijskih uprava.

Kada su u pitanju prostorije za zadržavanje lica pri Upravi policije MUP-a TK, predstavnici Ureda ombudsmana Bosne i Hercegovine su dana 25. 10. 2018. godine izvršili obilazak i uvid u prostorije za zadržavanje smještene u sjedištu Uprave policije MUP-a TK.

Nakon izvršenog uvida u 'Specijalnom izvještaju o stanju u prostorijama za zadržavanje u pojedinim policijskim upravama u BiH', sačinjenom u februaru 2019. godine, izdate su preporuke od strane ombudsmana da se u postojećim prostorijama za zadržavanje ugradi videonadzor. S tim u vezi, trenutno su dvije lokacije pokrivene videonadzorom, odnosno ukupno četiri prostorije za zadržavanje, dok se ugradnja videonadzora u ostalim prostorijama planira u narednom periodu.

U januaru 2019. godine Uprava policije donijela je 'Uputstvo o postupanju sa osobama kojima je oduzeta sloboda'. Navedenim uputstvom regulirana su prava osobe lišene slobode zadržane u prostorijama za zadržavanje, prava osobe za vrijeme boravka u prostorijama za zadržavanje, način ishrane, ukazivanje ljekarske pomoći, postupanja policijskih službenika i sl.

U zadnjih nekoliko godina Uprava policije je planirala i izdvojila više od 10,000 KM za materijalno-tehnička sredstva potrebna za poboljšanje uslova u svim prostorijama za zadržavanje na nivou Uprave policije. Opremanje prostorija za zadržavanje će biti nastavljeno i tokom 2024. godine, za što su planirana namjenska sredstva.

⁸⁸ Potvrda i Zapisnik o privremenom oduzimanju predmeta, Potvrda o vraćanju privremeno oduzetih predmeta, Zapisnik i potvrda o privremenom oduzimanju predmeta (vozila), Zapisnik o zadržavanju vozača, Zapisnik o otpustu zadržanog vozača, Zapisnik o lišenju slobode, Zapisnik o otpustu osobe lišene slobode.

⁸⁹ Akt br. 08-01-11.2-3-2058/23 od 24. 11. 2023. godine.

Osim navedenog, u toku 2019. godine obilazak prostorija za zadržavanje izvršili su i službenici ICITAP-a, nakon čega je jedan službenik Uprave policije MUP-a TK na poziv i u organizaciji ICITAP-a i Policijske akademije Sarajevo učestvovao u radnoj grupi u izradi 'Priručnika o radu sa osobama zadržanim u prostorijama za zadržavanje', koji je u primjeni od decembra 2020. godine.

Dalje, Odsjek za edukaciju od 2020. godine u kontinuitetu planira i realizuje edukaciju službenika policije koji vrše nadzor nad osobama zadržanim u prostorijama za zadržavanje, a što se planira nastaviti i u narednom periodu s ciljem profesionalnog pristupa policijskih službenika prema osobama lišenim slobode, uz poštivanje svih ljudskih prava.

Također, jedan službenik Uprave policije je u decembru 2022. godine certifikovan za predavača/trenera od strane Vijeća Evrope iz oblasti 'Ljudska prava lica lišenih slobode zadržanih u policijskim pritvorima', te aktivno vrši obuku ostalih službenika na nivou Uprave policije MUP-a TK iz gore navedene oblasti.

Kada je u pitanju kadrovska popunjenost, Uprava policije vrši prijem novih policijskih službenika putem javnih oglasa. Trenutno se na obuci u Policijskoj akademiji u Sarajevu nalazi 160 kadeta za čin 'policajac' i 40 kadeta za čin 'mlađi inspektor'. Osim toga, Uprava policije je putem Ministarstva od Vlade TK tražila saglasnost za prijem novih 180 policajaca i 20 mlađih inspektora u 2024. godini, radi popune upražnjenih radnih mjesta."

U okviru Ministarstva unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona uspostavljeno je sedam policijskih uprava, i to: Policijska uprava Srebrenik, Policijska uprava Gradačac, Policijska uprava Gračanica, Policijska uprava Lukavac, Policijska uprava Kalesija, Policijska uprava Banovići i Policijska uprava Kladanj.

Policijska stanica Centar

Posjet Ministarstvu unutrašnjih poslova, Upravi policije, Sektoru uniformisane policije obavljen je dana 26. 10. 2023. godine.

U razgovoru s komandirima Jedinice za obezbjeđenje ličnosti i objekata pri Sektoru uniformisane policije⁹⁰ i inspektoricom/zamjenicom komandira Jedinice za obezbjeđenje ličnosti i objekata⁹¹ ukratko su izneseni podaci o Ministarstvu unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona, Upravi policije i organizacijskoj strukturi, kojom prigodom je konstatirano da nije popunjena sistematizacija radnih mjesta.

Prostorni resursi

Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona raspolaže prostorijama za zadržavanje u gotovo svim policijskim upravama, a kako slijedi:

- Policijska uprava Gradačac – dvije prostorije za zadržavanje;
- Policijska uprava Srebrenik – dvije prostorije za zadržavanje;
- Policijska uprava Gračanica – dvije prostorije za zadržavanje;
- Policijska uprava Lukavac – dvije prostorije za zadržavanje;
- Policijska uprava Banovići – jedna prostorija za zadržavanje;
- Policijska uprava Kladanj – jedna prostorija za zadržavanje;
- Policijska uprava Kalesija – jedna prostorija za zadržavanje i
- Uprava policije/Sjedište – dvije prostorije za zadržavanje.

⁹⁰ Komandir Jedinice za obezbjeđenje ličnosti i objekata pri Sektoru uniformisane policije Emin Jusufović.

⁹¹ Inspektorica/zamjenica komandira Jedinice za obezbjeđenje ličnosti i objekata Danijela Petrović.

Uprava policije/Sjedište u Tuzli raspolaže s dvije prostorije za zadržavanje osoba lišenih slobode u kojima se mogu smjestiti po dvije osobe. Prostorijama za zadržavanje prilazi se kroz predsoblje, koje se koristi za smještaj čuvara ili nadzor nad osobama lišenim slobode.

Na dan posjeta izvršen je uvid u prostorije za zadržavanje, kojom prigodom je konstatirano da su kapaciteti prostorija za zadržavanje kao i uvjeti boravka isti kao 2018. godine. Dakle, podovi u prostorijama za zadržavanje su prekriveni pločicama koje su u dobrom stanju. Zidovi su okrečeni. Vrata su metalna sa špijunkom. Svaka prostorija za zadržavanje ima prozore koji se otvaraju s vanjske strane, čime je omogućen redovit dotok prirodne svjetlosti i svježeg zraka. Prozori su osigurani metalnim rešetkama. Na krevetima se nalaze novi madraci, deke, jastuci i posteljina. Zadržanim se osobama osiguravaju temeljna sredstva za higijenu. Prostorije sadrže sanitarni čvor, čučavac i umivaonik, koji su funkcionalni i u dobrom stanju. U prostorijama su postavljeni radijatori, koji su zaštićeni metalnim rešetkama, u cilju sprečavanja samopovređivanja. U objektu je instalirano centralno grijanje. Opća ocjena stanja prostorija za zadržavanje je na zadovoljavajućoj razini, a posebno je pohvalno da je u njima dostupna topla i hladna voda.

Prostorije i dalje nisu pokrivena videonadzorom, te se on vrši neposrednim obilaskom policijskih službenika na svakih 15 minuta.

Prilikom smještaja osoba u prostorije za zadržavanje vodi se računa o spolnoj strukturi, kao i o činjenici da se odvojeno smještaju maloljetne i punoljetne osobe.

U trenutku posjeta u prostorijama za zadržavanje nisu zatečene osobe lišene slobode.

Ukupan broj zadržanih osoba 237	Ženskih osoba	8
	Muških osoba	228
	Maloljetnih osoba	1
	Stranih državljana	/

Tablica s podacima o broju osoba lišenih slobode u razdoblju od 1. 1. do 30. 9. 2023. godine.

Ishrana

Zadržane osobe obrok dobijaju nakon proteka vremenskog roka od osam sati od trenutka lišavanja slobode. Prilikom osiguravanja obroka poštuju se zahtjevi osoba koji se odnose na specijalni režim ishrane zbog vjerskih, kulturnih ili zdravstvenih razloga. U okviru Policijske stanice Centar ne postoji prostorija za pripremanje hrane, već se hrana kupuje i donosi osobi lišenoj slobode. Na razini Ministarstva unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona predviđena su financijska sredstva za ishranu osoba lišenih slobode.

Prava osoba lišenih slobode

Izvršen je uvid u evidenciju osoba lišenih slobode, te je konstatirano da ih službene osobe popunjavaju na adekvatan način. Iz evidencija proizlazi da se osobe lišene slobode u potpunosti upoznaju sa svim pravima koja im zakonom pripadaju (pravo na branitelja, pravo na korištenje usluga medicinskog osoblja i medicinske pomoći, pravo na kontaktiranje članova uže obitelji i drugih osoba), što potvrđuju vlastoručnim potpisom evidencijskog lista.

O činjenici lišavanja slobode maloljetnih osoba pored roditelja obavještava se i nadležno tijelo starateljstva. Prilikom sprovođenja u prostorije za zadržavanje, vodi se računa o spolnoj i dobnoj strukturi osoba lišenih slobode na način da se posebno smještaju maloljetne i punoljetne osobe.

Izvršen je uvid u nasumično odabrane predmete, te je konstatirano da se osobama lišenim slobode izdaju sve odgovarajuće potvrde i zapisnici. Prilikom vršenja pretresa sačinjava se Zapisnik o pretresanju, u kojem su točno opisani predmeti i isprave koji se oduzimaju. Zapisnik, pored osobe koja je izvršila pretres, potpisuje i osoba na kojoj/kod koje se vrši pretresanje. Zadržanim se osobama obvezno oduzimaju predmeti kojima bi mogli ozlijediti sebe ili druge. Oduzeti se predmeti čuvaju u metalnim policama, koje se zaključavaju, a nalaze se u predsoblju, te su pod stalnim nadzorom službenika koji vrši nadzor nad osobama lišenim slobode. Oduzeti se predmeti osobi vraćaju kada se završi zadržavanje i osoba tada potpisom potvrđuje da ih je primila.

Može se konstatirati da službenici Policijske stanice Centar i dalje vode interne dnevničke o zadržanim punoljetnim osobama, evidenciju o ponuđenoj i ukazanoj ljekarskoj pomoći, kao i registar privremeno oduzetih ili nađenih predmeta. Pozitivna praksa redovitog i urednog izvještaja o obilasku osobe lišene slobode sukladno članku 36 Uputstva o postupanju s osobama lišenim slobode⁹² primjetna je i u ovom izvještajnom razdoblju. Novina u radu ove policijske postaje u odnosu na 2018. godinu je ta da su pored redovitih evidencija uspostavljene i interna evidencija o ponuđenoj i ukazanoj ljekarskoj pomoći kao i evidencija o izvršenoj deratizaciji i krečenju u prostorijama za zadržavanje.

Preporuke ombudsmana Bosne i Hercegovine

Ministarstvu unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona, Policijskoj upravi Tuzla, Policijskoj stanici Centar:

- u prostorijama za zadržavanje uspostaviti videonadzor i taster za pozivanje službene osobe.

4.2.4. Ministarstvo unutrašnjih poslova Zeničko-dobojskog kantona

Ministarstvo unutrašnjih poslova Zeničko-dobojskog kantona dostavilo je informacije o stupnju realizacije općih preporuka:⁹³

„Obavještavamo vas da je Uprava policije, MUP ZDK shodno svojim materijalno-tehničkim resursima sve prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode u organizacionim jedinicama Uprave policije prilagodila potrebama zadržanih lica, što podrazumijeva i instaliranje videonadzora u svrhu kontrole i prevencije nepoželjnog ponašanja ili samopovređivanja zadržanog lica lišenog slobode.

Naime, prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode pokrivene su, u skladu sa važećim propisima, sistemom videonadzora koji se prati i nadgleda od strane rukovodioca smjene organizacione jedinice Uprave policije. Također, za potrebe zadržanih lica lišenih slobode obezbijeđeni su tzv. 'sanitari – mokri čvorovi', koji nisu pokriveni sistemom videonadzora, dok se higijena u prostorijama za zadržavanje svakodnevno održava na zadovoljavajućem nivou.

Sve prostorije su opremljene sredstvima za odmor (platforme za spavanje, kreveti i pokrivači) i iste se po ukazanoj potrebi adekvatno zagrijavaju. Shodno vremenu zadržavanja lica, istim su obezbijeđeni hrana i voda u odgovarajućim vremenskim intervalima.

Uprava policije MUP-a ZDK u skladu sa utvrđenom sistematizacijom radnih mjesta, a po ukazanoj potrebi, vrši prijem i upošljavanje dodatnog kadra, odnosno policijskih službenika, koji se nakon završenih obuka i procedura za prijem u radni odnos raspoređuju u organizacione jedinice Uprave policije MUP-a ZDK.

92 Br. 08-01/1-04.3-2320/01 od dana 5. 5. 2001. godine.

93 Akt br. 08-01-01/1-02-1-2970-3/23 od 23. 11. 2023. godine.

Također, u skladu sa godišnjim planovima obuke policijskih službenika, Uprava policije, Odsjek za edukaciju organizuje i vrši kontinuiranu obuku policijskih službenika Uprave policije po svim segmentima rada, a samim tim i obuku iz navedene oblasti, koja je u skladu sa provedbenim propisima i standardima koji uređuju navedenu oblast.“

Policajska uprava Zenica

Policajska uprava Zenica ima tri policijske postaje, i to: PS Nemila, PS Crkvice i PS Centar. Policijska stanica Centar je jedina policijska postaja u okviru Policijske uprave Zenica koja ima prostorije za zadržavanje osoba lišenih slobode.

Policajska stanica Centar

Posjet Policijskoj stanici Centar obavljen je dana 4. 10. 2023. godine. U razgovoru sa službenom osobom, komandir⁹⁴ Policijske stanice Centar, ukratko je predstavljena ova policijska postaja te je ukazano na temeljne probleme s kojima se suočava u radu, a koji se odnose na deficit policijskih službenika. Sistematizacijom radnih mjesta predviđeno je 165 radnih mjesta, što obuhvaća i ovlaštene i neovlaštene službene osobe. U trenutku posjeta zaposlene su 122 osobe, od čega je 117 policijskih službenika, 5 rukovodećih službenika i 10 neovlaštenih službenika.

Preporuke koje su se u Izvješću iz 2019. godine odnosile na Policijsku upravu Zenica, PS Centar, djelomično su realizirane. Naime, adaptirane prostorije stavljene su u funkciju, ali one nisu u skladu s normativima propisanim Europskim zatvorskim pravilima.

Preporuka koja se odnosila na Ministarstvo unutrašnjih poslova ZDK nije ispoštovana.

Predstavnici Policijske stanice Centar istakli su da imaju dobru suradnju s nadležnim tužiteljstvom i centrom za socijalni rad.

Prostorni resursi

Tijekom posjeta predstavnici su Institucije ombudsmana upoznati s tim da je kapacitet PU Zenica pet prostorija za zadržavanje osoba lišenih slobode, koje su se tijekom posjeta 2018. godine nalazile u fazi adaptacije. Također, u sastavu Ministarstva unutrašnjih poslova postoji još pet prostorija za zadržavanje osoba lišenih slobode, koje se koriste u situacijama kada su popunjeni kapaciteti u PU Centar, najčešće prilikom većih policijskih akcija.

Imajući u vidu prezentiranu situaciju, predstavnici su Institucije ombudsmana izvršili uvid kako u prostorije za zadržavanje osoba lišenih slobode u sastavu Ministarstva unutrašnjih poslova tako i u prostorije Policijske stanice Centar.

U prostorijama PS Centar uspostavlja se pet prostorija za zadržavanje s po jednim krevetom, na kojem se nalaze tanki madrac i deka. Prozori su mali i ne mogu se otvoriti. S vanjske strane postavljena je metalna mreža kojom se onemogućava prirodan dotok svjetlosti i svježeg zraka.

Zidovi su neokrećeni i oštećeni na pojedinim dijelovima. Toaleti se nalaze u zasebnim prostorijama i opremljeni su čučavcem, vodokotlićem i umivaonikom. U prostorijama je uspostavljen videonadzor, koji pokriva prostorije za zadržavanje, prilazni hodnik, kao i zasebni ulaz u objekt. Uspostavljanjem zasebnog ulaza osiguran je najviši stupanj zaštite privatnosti osoba prilikom sprovođenja u prostorije za zadržavanje.

94 Komandir Samir Valentić.

Kapacitet prostorija za zadržavanje Ministarstva unutrašnjih poslova Zeničko-dobojskog kantona obuhvaća pet jedinica, a u svakoj se nalazi po jedan metalni krevet s tankim spužvama i dekama, bez posteljine i jastuka. Zidovi u prostorijama nisu okrećeni duže vremensko razdoblje, dok su pločice u dijelu u kojem se nalazi mokri čvor oštećene. Svaka prostorija ima jedan stakleni prozor, koji je zaštićen metalnom mrežom, čime je onemogućen dotok svježeg zraka i svjetlosti. Vrata prostorija su od metala i imaju špijunku, a prirodno i vještačko osvjetljenje su veoma slabi. Prostor se zagrijava putem radijatora postavljenih u predsoblju povezanih sa sistemom centralnog grijanja. Svaka prostorija za zadržavanje opremljena je neuvjetnim čučavcem, umivaonikom, a dostupna je samo hladna voda.

Nadzor nad osobama lišenim slobode vrši policijski službenik, koji boravi sve vrijeme u predsoblju, što istovremeno znači da ga zadržane osobe u svakom trenutku mogu pozvati. Ove prostorije nisu pokrivene videonadzorom.

Prema navodima predstavnika uprave, tijekom 2023. godine nije zabilježen slučaj samoubojstva u prostorijama za zadržavanje.

Ishrana

Zadržane osobe obrok dobivaju nakon najkasnije 12 sati od trenutka lišavanja slobode. U okviru proračuna MUP-a ZDK predviđena su sredstva za kupnju obroka za osobe lišene slobode. Obroci se kupuju i donose osobi lišenoj slobode.

Poštuju se zahtjevi osobe ako netko zahtijeva specijalni režim ishrane zbog vjerskih, kulturnih ili zdravstvenih razloga.

Prava osoba lišenih slobode

Uvidom u evidencije i nasumično odabrane predmete, utvrđeno je da ovlaštene službene osobe prilikom lišavanja slobode upoznaju osobu s pravima koja joj sukladno važećem zakonodavstvu pripadaju. Evidentno je da se prilikom lišavanja slobode uzima u obzir spolna struktura, kao i starosna dob osobe, te se one smještaju u zasebne prostorije. Pretres osoba koje se lišavaju slobode vrše policijski službenici istog spola, te se u svim fazama postupka lišavanja slobode, kao i prilikom otpusta, sačinjavaju predviđeni zapisnici i osobi izdaju potvrde.⁹⁵ U postupcima lišavanja slobode maloljetnih osoba obvezno se obavještavaju roditelji i tijela starateljstva.

U trenutku posjeta zatečena je jedna osoba, koja je lišena slobode zbog postojanja osnova sumnje da je počinila krivično djelo ugrožavanja sigurnosti. Predstavnicima institucije obavili su razgovor s osobom, kojom prigodom je ona istakla da je upoznata sa svojim pravima. Kod sebe je posjedovala Zapisnik o lišenju slobode, Obavijest o pravima osoba lišenih slobode i Potvrdu o vraćanju privremeno oduzetih predmeta. Nije imala prigovor na postupanje policijskih službenika prilikom lišavanja slobode i zadržavanja.

Ukupan broj zadržanih osoba 314	Ženskih osoba	8
	Muških osoba	298
	Maloljetnih osoba	8
	Stranih državljana	/

Tablica s podacima o broju osoba lišenih slobode u razdoblju od 1. 1. do 4. 10. 2023. godine.

⁹⁵ Prilikom vršenja pretresa sačinjava se Zapisnik o pretresanju, u kojem su točno opisani predmeti i isprave koji se oduzimaju. Zadržanim se osobama obvezno oduzimaju predmeti kojim bi mogli ozlijediti sebe ili druge, a o tome se sačinjava Zapisnik o privremeno oduzetim predmetima. Zapisnik, pored osobe koja je izvršila pretres, potpisuje i osoba na kojoj/kod koje se vrši pretresanje. Oduzeti predmeti se čuvaju na policama koje se nalaze u predsoblju, a koje su pod stalnim nadzorom službenika koji vrši nadzor nad osobama lišenim slobode. Oduzeti se predmeti osobi vraćaju kada se završi zadržavanje i ona tada potpisom Potvrde o vraćanju privremeno oduzetih predmeta potvrđuje da ih je primila.

Preporuke ombudsmana Bosne i Hercegovine

Ministarstvu unutrašnjih poslova Zeničko-dobojskog kantona, Upravi policije:

- izvršiti potpunu adaptaciju prostorija za zadržavanje, odnosno iznaći drugo adekvatno rješenje za smještaj osoba lišenih slobode.

Ministarstvu unutrašnjih poslova Zeničko-dobojskog kantona, Policijskoj upravi Zenica, Policijskoj stanici Centar

- u prostorijama za zadržavanje osoba lišenih slobode osigurati nove madrace;
- okrečiti prostorije za zadržavanje osoba lišenih slobode;
- izvršiti sanaciju sanitarnog čvora;
- poduzeti aktivnosti koje će omogućiti adekvatniji dotok svježeg zraka i prirodnog svjetla.

4.2.5. Ministarstvo unutarnjih poslova Hercegovачko-neretvanske županije

Ministarstvo unutarnjih poslova Hercegovачko-neretvanske županije⁹⁶ obavijestilo je o sljedećem:

*„U svezi upućenih preporuka županijskim/kantonalnim vladama možemo istaći da je ovo Ministarstvo, u smislu realizacije **prve preporuke**, poduzelo konkretne aktivnosti da se otklone uočeni nedostaci i adekvatno opreme prostorije za smještaj lica lišenih slobode sukladno preporukama CPT-a. Međutim, unatoč izdvajanju određenih materijalno-tehničkih sredstva za opremanje prostorija za smještaj lica lišenih slobode PU Mostar, Policijske stanice Centar, nije izvršeno uređenje prostorija za zadržavanje kako je navedeno u preporukama ombudsmana, odnosno kako je to predviđeno odredbama člana 18.2. Evropskih zatvorskih pravila, nego je izvršena samo djelomična adaptacija tih prostorija, odnosno izvršeno je samo:*

- farbanje zidova i vrata;
- postavljanje novih spužvi, deka i jastuka;
- kompletno čišćenje pritvorskih prostorija.

Imajući u vidu gore navedeno, može se zaključiti da preporuke Institucije ombudsmana nisu ispoštovane u cijelosti, iako je postignut značajan napredak u pogledu opremljenosti prostorija za smještaj lica lišenih slobode u odnosu na stanje iz 2018. godine. Navedeno je uočeno i od strane ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine prilikom njihove posjete Policijskoj upravi Mostar i Policijskoj stanici Centar, dana 12. 10. 2023. godine.

*Što se tiče dijela preporuke ‘**da se izdvoje budžetska sredstva potrebna za upošljavanje dodatnog kadra – ovlaštenih službenih osoba u policijskim upravama/stanicama, a u skladu sa utvrđenim sistematizacijama radnih mjesta**’, možemo kazati da je Vlada HN Ž/K u posljednjih godinu dana donijela ukupno tri odluke kojima daje suglasnost Ministarstvu unutarnjih poslova HN Ž/K za upošljavanje policijskih službenika.*

Tako je, sukladno Odluci Vlade HN Ž/K od 28. 12. 2022. godine, kojom je data suglasnost za upošljavanje 150 policijskih službenika (a odlukom iz lipnja 2023. godine još 10), proces odabira kandidata koji su se prijavili za drugu razinu pristupa (u činu ‘mlađi inspektor’) policijskom organu završen, te je

⁹⁶ Akt br. 02-01-45-2061/23 od 18. 12. 2023. godine.

30 kandidata upućeno na pohađanje osnovne policijske obuke u Agenciji za školovanje i stručno osposobljavanje (AEPTM) u Mostaru (Rodoč).

Pohađanje obuke za 130 kandidata koji su odabrani za prvu razinu pristupa (u činu 'policajac') počinje početkom mjeseca veljače naredne godine, na Policijskoj akademiji Federalnog ministarstva unutarnjih poslova u Sarajevu.

Nadalje, Vlada je na sjednici održanoj dana 18. 10. 2023. godine dala suglasnost Ministarstvu unutarnjih poslova HN Ž/K za upošljavanje još 125 policijskih službenika (od čega 100 u činu 'policajac' i 25 u činu 'mlađi inspektor'), a proces odabira, odnosno raspisivanje Javnog oglasa za upošljavanje, odnosno pohađanje osnovne obuke, će biti u skorije vrijeme.

Kada je u pitanju preporuka **'da u okviru stručnog usavršavanja ovlaštenih službenih osoba koji postupaju prema osobama lišenim slobode, organiziraju kontinuiranu, specijalističku i licenciranu obuku koja će zadovoljiti najviše domaće i međunarodne standarde'**, ističemo da su ispred Odsjeka za edukaciju (organizaciona jedinica u sastavu Ureda komesara policije) upućena dva policijska službenika na specijaliziranu i licenciranu obuku na temu 'Dalje unapređenje tretmana osoba lišenih slobode i osoba kojima je izrečena kazna ili sankcija u BiH u skladu sa evropskim standardima'.

Odsjek za edukaciju će također u svome godišnjem planu i programu planirati obavezne programske aktivnosti internog stručnog usavršavanja policijskih službenika vezano i za ovu temu, dok će Uprava policije uložiti dodatne napore da ta obuka u narednom periodu bude kontinuirana, s ciljem da što veći broj policijskih službenika prođe kroz edukaciju. Na ovaj način nastojat ćemo zadovoljiti najviše domaće i međunarodne standarde u oblasti zakonitog i profesionalnog postupanja policijskih službenika Uprave policije ovog Ministarstva prema osobama lišenim slobode."

Policijska uprava Mostar

Policijsku upravu Mostar čini pet policijskih postaja, i to: PS Mostar Centar, PS za sigurnost saobraćaja, PS Mostar – Sjever, PS Mostar – Jug, PS Čitluk s ispostavom Međugorje, u kojima su sada uspostavljene prostorije za zadržavanje.

Policijska stanica Mostar Centar

Posjet Policijskoj stanici Mostar, odnosno Policijskoj upravi Mostar, obavljen je dana 12. 10. 2023. godine.

U razgovoru s komandir⁹⁷ predstavnici su Institucije ombudsmana naveli razloge posjeta i svrhu koju njime žele postići, nakon čega je komandir predstavio organizaciju Policijske uprave Mostar, u čijem sastavu se nalazi i Policijska stanica Mostar Centar.

Komandir Policijske stanice Mostar Centar istakao je da predviđena sistematizacija radnih mjesta nije ispoštovana, odnosno da od predviđenih 198 ovlaštenih službenih osoba, trenutno nedostaje oko 60 službenih osoba. Također je istaknuto da je u tijeku natječajna procedura za prijem novih službenika, odnosno 100 ovlaštenih službenih osoba.

U Policijskoj stanici Mostar Centar zaposlene su osobe oba spola, te sukladno tome pretresanje osobe lišene slobode vrši policijski službenik istog spola kao i osoba koja se pretresa. Prilikom smještaja osobe vodi se računa o spolnoj strukturi, kao i o činjenici da se odvojeno smjeste maloljetne i punoljetne osobe.

Prostorije za zadržavanje pokrivene su videonadzorom. I pored uspostavljenog videonadzora,

97 Komandir Asim Brajević.

tijekom 2023. godine u prostorijama za zadržavanje ove policijske postaje zabilježen je jedan slučaj samoubojstva.

Prostorni resursi

Kapacitet Policijske stanice Mostar Centar obuhvaća četiri prostorije za zadržavanje, odnosno dvije prostorije u kojima se nalaze po dvije zasebne kabine, s po jednim sanitarnim čvorom. U svaku se kabinu može smjestiti po jedna osoba. Prostorijama za zadržavanje prilazi se kroz predsoblje koje se koristi za smještaj čuvara ili nadzor nad osobama lišenim slobode. U odnosu na 2018. godinu, predstavnici Institucije ombudsmana mogu konstatirati da su higijenski uvjeti, kao i sama čistoća prostorija za zadržavanje, na daleko zadovoljavajućoj razini. Zidovi su čisti i okrečeni. Ono što je ostalo nepromijenjeno jeste činjenica da prostorije za zadržavanje i dalje nemaju tople vode, kao ni prostoriju za tuširanje.

Podovi su betonski. U prostorijama za zadržavanje izvršena je adaptacija stolarije, odnosno prozora, a i dalje svaka kabina ima po jedan manji prozor, zaštićen rešetkama. Dotok prirodne svjetlosti je slab, ali vještačke svjetlosti ne manjka. Također, vještačko osvjetljenje postoji i u hodniku ispred jedinica za zadržavanje. Svaka prostorija ima sanitarni čvor, čučavac i jedan umivaonik s hladnom vodom. I dalje su kabine opremljene na isti način kao i 2018. godine. Dakle, u svakoj kabini smješten je po jedan metalni krevet s madracom, navlakom za madrac, dekom i jastukom. Higijeničarke održavaju higijenu i redovito mijenjaju posteljinu.

Nadzor nad osobama lišenim slobode tijekom njihovog boravka u prostorijama za zadržavanje vrši se pomoću videonadzora, koji pokriva i ulaz do mokrog čvora. Prilikom kontrole funkcioniranja videonadzora, konstatirano je da je vidljivost uredna.

U trenutku posjeta nije bilo zadržanih osoba.

Ukupan broj zadržanih osoba 102	Ženskih osoba	6
	Muških osoba	95
	Maloljetnih osoba	1
	Stranih državljana	/

Tablica s podacima o broju osoba lišenih slobode u razdoblju od 1. 1. do 12. 10. 2023. godine.

Ishrana

Pitanje ishrane zadržanih osoba uređeno je na isti način kao i tijekom 2018. godine. Obrok je omogućen nekoliko sati od trenutka lišavanja slobode, a često se obrok dobije i ranije po zahtjevu osobe lišene slobode. Zahtjevi osoba lišenih slobode za specijalnim režimom ishrane zbog vjerskih, kulturnih ili zdravstvenih razloga u potpunosti se poštuju. Osobama lišenim slobode kupuje se obrok po želji (uglavnom su to sendviči) uz obvezno uzimanje fiskalnog računa kako bi se sredstva refundirala/pravdala.

Prava osoba lišenih slobode

Izvršen je uvid u evidencije osoba lišenih slobode, kojom prigodom je konstatirano da se vodi zasebna evidencija za maloljetne osobe. Evidencije se vode uredno, a predmeti sadrže sve propisane potvrde i zapisnike. Uvidom u nasumično odabrane predmete utvrđeno je da su prilikom lišavanja slobode osobe upoznate sa svim pravima (mogućnost korištenja prava na branitelja, prava na korištenje usluga medicinskog osoblja i medicinske pomoći, prava na

kontaktiranje člana uže obitelji, prijatelja i ostalih). U slučajevima lišavanja slobode maloljetnika, obavještavaju se roditelji i nadležni centar za socijalni rad. Osobama lišenim slobode izdate su sve zakonom propisane potvrde i zapisnici.

Pretresanje vrši osoba istog spola kao i osoba koja se lišava slobode. Prilikom vršenja pretresa sačinjava se Zapisnik o pretresanju, u kojem su točno opisani predmeti i isprave koji se oduzimaju. Zapisnik, pored osobe koja je izvršila pretres, potpisuje i osoba na kojoj/kod koje se vrši pretresanje. Od osobe se lišene slobode obvezno oduzimaju svi predmeti, koji se potom deponiraju na adekvatnom mjestu (police koje su smještene u predsoblju) i pod stalnim su nadzorom službenika koji vrši nadzor nad osobama lišenim slobode. Oduzeti se predmeti osobi vraćaju kad se završi zadržavanje i ona tada potpisom potvrđuje da ih je primila.

Preporuke ombudsmana Bosne i Hercegovine:

Ministarstvu unutarjih poslova Hercegovačko-neretvanske županije i Policijskoj stanici Centar Mostar:

- izvršiti adaptaciju prostorija za zadržavanje na način da se osigura veći stupanj prirodnog osvjjetljenja;
- u prostorijama za zadržavanje instalirati taster za pozivanje službene osobe.

4.3. Policija Brčko distrikta Bosne i Hercegovine

Vlada Brčko distrikta Bosne i Hercegovine nije dostavila informacije o stupnju implementacije općih preporuka iz Specijalnog izvješća iz 2019. godine.⁹⁸

Brčko distrikt Bosne i Hercegovine je jedinstvena administrativna jedinica lokalne samouprave koja je pod suverenitetom Bosne i Hercegovine. Brčko distrikt Bosne i Hercegovine ima vlastitu policiju, koja obavlja sve policijske funkcije predviđene Zakonom o policiji Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.⁹⁹

Policiju Brčkog distrikta Bosne i Hercegovine čini 11 organizacijskih struktura; šef Policije Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, zamjenik šefa Policije, Kabinet, pomoćnik šefa Policije, Jedinica za profesionalne standarde, Operativno-komunikacijski centar, Jedinica specijalne policije, Jedinica opće policije, Jedinica saobraćajne policije, Jedinica za istraživanje ratnih zločina, Jedinica za sprečavanje i suzbijanje terorizma i ekstremnog nasilja, Jedinica kriminalističke policije i Jedinica za administrativno-fnansijske, tehničke poslove i logistiku.

Posjet Policiji Brčko distrikta Bosne i Hercegovine obavljen je dana 13. 12. 2023. godine.

Razgovor s predstavnicima Uprave

Prilikom posjeta obavljen je razgovor sa zamjenikom šefa Policije Brčko distrikta Bosne i Hercegovine¹⁰⁰ i zamjenikom komandira Jedinice opće policije,¹⁰¹ u čijoj su nadležnosti prostorije za zadržavanje osoba.

⁹⁸ Informacije tražene aktom Oi-K-SA-55/23 od 6. 11. 2023. godine i aktom broj Oi-K-SA-6/24 od 23. 1. 2024. godine.

⁹⁹ „Službeni glasnik Brčko distrikta BiH”, br. 18/2020, prečišćen tekst, 41/2020,6/2021 i 6/2023.

¹⁰⁰ Zamjenik šefa Policije Senad Jašarević.

¹⁰¹ Zamjenik komandira Jedinice opće policije Refim Ibrahimović.

U odnosu na posjet koji su predstavnici Institucije ombudsmana obavili 2018. godine, kada je Policija Brčko distrikta Bosne i Hercegovine bila na staroj lokaciji, ovaj put posjet je obavljen u novoj zgradi, koja je izgrađena zahvaljujući novčanim sredstvima osiguranim iz sredstava Vlade Brčko distrikta Bosne i Hercegovine i donacija. U novoizgrađenu zgradu, koja izgleda impresivno i prostire se na nešto manje od 10 000 kvadrata, a sastoji se od podruma, prizemlja i dva kata, Policija Brčko distrikta Bosne i Hercegovine uselila je 2021. godine, zajedno sa svim svojim jedinicama. Naime, sredstvima Vlade Brčko distrikta započeta je izgradnja ovog objekta, koji je dovršen još 2017. godine novčanim sredstvima UNDP-a. U svezi s tim, iako je objekt završen prije šest godina, nije odmah useljen, već tek 2021. godine, kada su riješene sve administrativne i tehničke procedure. Nakon što je završen tehnički prijem novoizgrađenog objekta, Vlada Brčko distrikta Bosne i Hercegovine osigurala je potrebna novčana sredstva za opremanje objekta i kupnju namještaja. Unutrašnjost zgrade je potpuno sređena i opremljena, dok je trenutno u proceduri proširenje vanjskog dijela. Naime, u planu je izgradnja dodatnog parking prostora oko zgrade, za novih 150 parking mjesta za civilna vozila, odnosno vozila zaposlenika. Tijekom razgovora istaknuto je kako, iako novoizgrađeni objekt ima sve potrebno za rad i funkcioniranje policijskih struktura, prostorije za zadržavanje osoba koje se nalaze u ovom objektu nisu u skladu sa standardima, te se trenutno u njih ne smještaju osobe lišene slobode. Ove prostorije nemaju prirodne svjetlosti, a ne ispunjavaju ni druge standarde. U planu je njihovo osposobljavanje i adaptacija sukladno propisanim standardima, a dotad Policija Brčko distrikta Bosne i Hercegovine i dalje koristi prostorije koje su smještene u objektu koji koristi Jedinica specijalne policije, a koji je udaljen 10-ak km od centra, u mjestu Ograđenovac. Ove prostorije nisu namjenski građene za svrhu zadržavanja osoba već su prilagođene tim potrebama. Prilikom ovog posjeta predstavnici su Institucije ombudsmana obišli prostorije za zadržavanje u novom objektu koje se ne koriste i čija je adaptacija planirana, kao i prostorije na staroj lokaciji, koje se i dalje koriste za smještaj i zadržavanje osoba. U ovom dijelu bit će opisano stanje u prostorijama za zadržavanje koje se trenutno koriste.

Tijekom razgovora predstavnici Policije naveli su da je sistematizacijom radnih mjesta u Policiji Brčko distrikta Bosne i Hercegovine predviđeno zapošljavanje 333 zaposlenika, a trenutno su popunjena 274 radna mjesta.¹⁰² Ističu problem podmlađivanja policije ukazujući na to da će određeni broj policijskih službenika u narednom razdoblju ostvariti uvjete za penziju, a to se posebno odnosi na policijske službenike koji uplaćuju penzijski staž u Republici Srpskoj, jer u velikoj mjeri koriste mogućnost odlaska u penziju pod povoljnijim uvjetima.¹⁰³ Trenutno je u proceduri natječaj za prijem devet kadeta koji čekaju obuku koja se provodi putem Agencije za školovanje kadrova na razini Bosne i Hercegovine. Policija Brčko distrikta Bosne i Hercegovine svoje policijske službenike šalje na obuku u Banju Luku, Mostar i Sarajevo i ima jako dobru suradnju s entitetskim vlastima. U Policiji su zaposlene osobe oba spola, a sukladno zakonskim i podzakonskim propisima Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, prilikom zapošljavanja mora se voditi računa o nacionalnom ključu i principu 4-4-2.¹⁰⁴

Prema navodima iz razgovora, Policija Brčko distrikta Bosne i Hercegovine ima odličnu suradnju s nadležnim tužiteljstvom, koja je svakodnevna, dok bi, prema njihovom mišljenju, suradnja s centrom za socijalni rad mogla biti bolja. U Policiji je zaposlen psiholog, koji ima značajnu ulogu kada se lišavaju slobode maloljetne osobe i druge ugrožene kategorije osoba.

Od 2018. godine nije bilo slučajeva samoubojstava u prostorijama za zadržavanje.

102 Od 274 radna mjesta, 2 mjesta su mandatna, 38 je državnih službenika i 19 namještenika, ostalo su policijski službenici.

103 Povoljniji uvjeti obuhvaćaju izmjenu bodova za penzijski staž i mogućnost upisa ratnog staža.

104 Princip 4-4-2 podrazumijeva od ukupnog broja zaposlenih 40% Srba, 40% Bošnjaka i 20% Hrvata.

Prostorni resursi

Objekt u mjestu Ograđenovac, u kojem se nalaze prostorije za zadržavanje osoba, a koje se još uvijek koriste, kapaciteta su dvije prostorije, s po dva kreveta. Prilikom smještaja zadržanih osoba istaknuto je da se vodi računa o spolnoj strukturi, kao i o činjenici da se odvojeno smjeste maloljetne i punoljetne osobe.

Prilikom obilaska ovih prostorija utvrđeno je da su prostorije jednako namještene kao i 2018. godine. U njima se nalaze dva drvena kreveta, koja nisu pričvršćena za pod. Na krevetima se nalaze jastuk i prekrivač navučen posteljinom, koja je uredna i čista. Čistačice redovito održavaju, čiste prostorije i mijenjaju posteljinu. Prostorije imaju dva prozora od pleksiglasa na kojima se sa vanjske strane nalaze rešetke. Prozori omogućavaju dotok prirodne svjetlosti i svježeg zraka. U prostorijama za zadržavanje ne postoji mokri čvor, već se nalazi u odvojenoj prostoriji. Obje prostorije koriste jedan mokri čvor, u kojem su čučavac i umivaonik, a higijena mokrog čvora je ocijenjena kao dobra. Zidovi u prostorijama su okrečeni. Podovi su prekriveni laminatom, koji se na određenim mjestima „razdvojio“, što može biti opasno jer zadržana osoba može otkinuti dio laminata i to iskoristiti za samopovređivanje. Cjelokupna higijena u prostorijama ocijenjena je kao dobra. Grijanje je centralno, a u prostorijama se nalaze radijatori. Ispred prostorija nalazi se i protupožarni aparat. Prostorije su pokrivene videonadzorom, a dodatno se nadzor vrši neposrednom kontrolom i opažanjem, jer ispred prostorija boravi dežurni policijski službenik.

U trenutku posjeta nije bilo osoba lišenih slobode.

Ukupan broj zadržanih osoba 141	Ženskih osoba	3
	Muških osoba	137
	Maloljetnih osoba	1
	Stranih državljana	

Tablica s podacima o broju osoba lišenih slobode u razdoblju od 1. 1. do 12. 10. 2023. godine.

Ishrana

Osobama lišenim slobode osigurava se obrok tri puta dnevno o trošku Policije Brčko distrikta. U razgovoru je istaknuto da se poštuju zahtjevi osobe ako netko traži specijalni režim ishrane zbog vjerskih, kulturnih ili zdravstvenih razloga. U okviru prostorija za zadržavanje ne postoji prostorija za pripremanje hrane, već se hrana kupuje i donosi osobi lišenoj slobode.

Prava osoba lišenih slobode

Na temelju članka 22. Zakona o policiji Brčko distrikta Bosne i Hercegovini, doneseno je Uputstvo o postupanju sa licima lišenim slobode,¹⁰⁵ kojim se uređuju način prijema osobe, način smještaja osoba lišenih slobode, zdravstveno-higijenski uvjeti, ishrana, prateća dokumentacija osoba lišenih slobode, prava osoba, ponašanje osoba, otpuštanje i predaja osoba, obveze policijskih službenika, postupanje i ponašanje policijskih službenika Policije prema osobama lišenim slobode.

Uvidom u nekoliko nasumično odabranih predmeta utvrđeno je da se poštuju prava osoba lišenih slobode. Naime, ove osobe su upoznate s mogućnošću korištenja prava na branitelja, prava na korištenje usluga medicinskog osoblja i medicinske pomoći, prava na kontaktiranje člana uže obitelji i drugih osoba. Evidencije sadrže svu potrebnu dokumentaciju koja je propisana

¹⁰⁵ Uputstvo o postupanju sa licima lišenim slobode, br. 14.05/1-02-13145/11 od 10. 2. 2012. godine, doneseno od strane šefa Policije Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

Uputstvom, a vode se uredno i čitko. U Policiji Brčko distrikta Bosne i Hercegovine zaposlene su osobe oba spola, tako da pretres uvijek vrši policijski službenik onog spola kojeg je i osoba koja se pretresa. O pretresu osoba sačinjava se i zapisnik o pretresanju osoba, u kojem se navode predmeti i isprave koji se oduzimaju od osobe. Zapisnik, pored osobe koja je izvršila pretres, potpisuje i osoba na kojoj se vrši pretresanje. Oduzeti predmeti se čuvaju u ormariću za osobne stvari. Osobama se lišenim slobode obvezno oduzimaju predmeti kojima bi mogli nanijeti ozljede sebi ili drugima. Oduzeti se predmeti osobi vraćaju kada prestanu razlozi za zadržavanje, a osoba svojeručnim potpisom potvrđuje da ih je preuzela.

Preporuke ombudsmana Bosne i Hercegovine

Policiji Brčko distrikta Bosne i Hercegovine:

- što prije staviti u funkciju prostorije za zadržavanje osoba lišenih slobode koje se nalaze u objektu Policije i prilikom stavljanja u funkciju ovih prostorija voditi računa o tome da ispunjavaju sve propisane standarde.

5. Zaključna razmatranja

Svim građanima u Bosni i Hercegovini se kako međunarodnim standardima tako i domaćim zakonodavstvom garantira pravo na osobnu slobodu, dok je lišavanje slobode dopušteno samo iz razloga i po postupku koji je predviđen zakonom. Također, zadržavanjem osoba u prostorijama za zadržavanje može se ograničiti njihovo kretanje samo iz zakonom propisanih razloga. Prema svim osobama lišenim slobode policijski službenici su dužni postupati s pažnjom i poštovanjem, osiguravajući da se njihova temeljna ljudska prava poštuju u svakom trenutku. Prema ovim se osobama mora ophoditi bez diskriminacije po bilo kojem osnovu, a svatko se od njih treba promatrati kao pojedinac s potrebama koje su od značaja za njegovo zdravlje ili stanje.

Prilikom rada na ovom izvješću, a nakon obilazaka policijskih uprava obuhvaćenih izvješćem, utvrđeno je da policijski službenici u najvećoj mjeri poštuju prava osoba lišenih slobode.

Policijski službenici posjeduju značajnu razinu svijesti o pojmu torture kao nedozvoljenom obliku ponašanja, koja je dostignuta zahvaljujući brojnim edukacijama koje su pohađali. Ovim edukacijama nastoji se preventivno djelovati i podizati svijest policijskih službenika o pravima i postupanju prema osobama lišenim slobode, kako od momenta njihovog lišenja pa do puštanja na slobodu. Također, rad na izvješću pokazao je da i dalje postoje određeni problemi s kojima se suočavaju pojedine policijske uprave (*npr. uvjeti u prostorijama za zadržavanje nisu adekvatni, nedovoljan broj policijskih službenika i slično*), što u praksi može dovesti do kršenja ljudskih prava osoba lišenih slobode. Upravo iz navedenih razloga, po mišljenju ombudsmana, potrebno je nastaviti kontinuirano s treninzima i edukacijama svih policijskih službenika o pravima osoba lišenih slobode, zatim u pojedinim policijskim upravama poboljšati uvjete, zaposliti dodatni broj policijskih službenika, a sve kako bi mogućnost torture prema ovim osobama bila svedena na najmanju moguću mjeru.

U odnosu na posjete iz 2018. godine, u nekim policijskim upravama došlo je do značajnih poboljšanja uvjeta,¹⁰⁶ dok su u drugim uvjeti još uvijek loši, a zatečeno stanje u prostorijama nije nimalo bolje u odnosu na prethodni posjet.¹⁰⁷ I dalje je problem što su postojeće prostorije ograničenog kapaciteta, kao i to da prostorije koje se nalaze u okviru jedne policijske postaje koriste i druge postaje koje su u sklopu iste policijske uprave, a ponekad i neke od policijskih agencija.

Prilikom obilaska terena predstavnici su Institucije ombudsmana u prostorijama za zadržavanje pojedinih policijskih uprava zatekli osobe lišene slobode te iskoristili priliku da s njima kratko obave razgovor i provjere njihove utiske o odnosu policijskih službenika prema njima. Pohvalno je da nitko od zatečenih osoba nije imao primjedbe na postupanje i tretman policijskih službenika, što potvrđuje ranije zapažanje ombudsmana kako policijski službenici u najvećoj mjeri poštuju prava osoba lišenih slobode.

Uvidom u dokumentaciju osoba lišenih slobode, utvrđeno je da, kao i ranije, nadležna policijska tijela sve evidencije vode uredno, da one sadrže sve potrebne obrasce koji su čitko popunjeni, te da su osobe obaviještene o svojim pravima, što potvrđuju svojeručnim potpisom. U pojedinim policijskim postajama pored propisane evidencije, nadležni vode i svoje „sveske“, u kojima ručno upisuju pojedine informacije vezano za osobe lišene slobode, iako realno za to i ne postoji potreba jer propisani obrasci sadrže sve potrebne podatke, a ova praksa je možda ostala kao relikv ranijeg vremena.

¹⁰⁶ Policijska uprava Doboj, Policijska stanica za bezbjednost saobraćaja.

¹⁰⁷ Policijska uprava Bijeljina, Policijska stanica Centar; Policijska uprava Zeničko-dobojskog kantona, Policijska uprava 1, Policijska stanica Centar.

Također, na temelju dobijenih informacija od nadležnih tijela, zaključeno je da su i sada najčešći razlozi zadržavanja osoba prekršaji iz zakona o sigurnosti saobraćaja na putevima (upravljanje motornim vozilom pod djelovanjem alkohola) te pojedina krivična djela, posebno zlouporaba opojnih droga, nasilničko ponašanje, teška krađa, od kojih je krivično djelo obiteljskog nasilja u značajnoj mjeri u porastu u odnosu na ranije razdoblje.

Elektronska evidencija osoba lišenih slobode koja se koristi na razini Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske pokazala se kao odlična praksa i nakon nekoliko godina primjene, te je potvrdila ranija zapažanja ombudsmana da ima brojne prednosti jer omogućava trajno čuvanje podataka o osobama lišenim slobode bez mogućnosti njihovog fizičkog uništavanja, transparentnost u postupanju policijskih službenika i u svakom trenutku dostupnost ovih podataka. Od posebnog značaja za rad policijskih službenika jeste to što ova evidencija omogućava da policijski službenici iz različitih dijelova Republike Srpske imaju uvid u podatke svih osoba lišenih slobode, bez obzira na teritoriju koje policijske uprave su ove osobe lišene slobode. Također, ombudsmani pohvaljuju postupanje nadležnih, koji su u odnosu na 2018. godinu izvršili usklađivanje evidencije s odredbama, odnosno člancima Krivičnog zakonika Republike Srpske.

Prilikom izrade i ovog izvješća predstavnicima Institucije ombudsmana osiguran je pristup svim prostorijama, pružene su sve potrebne informacije, omogućen je nesmetan uvid u traženu dokumentaciju i time ponovno dokazana visoka razina profesionalizma i suradnje od strane ovlaštenih policijskih službenika s Institucijom ombudsmana.

Ombudsmani Bosne i Hercegovine ovim putem izražavaju zahvalnost rukovoditeljima i osoblju policijskih uprava/postaja obuhvaćenih posjetima, koji su članovima Radne skupine za izradu ovog izvješća pružili sve potrebne informacije tijekom posjeta, pa i nakon završenih posjeta bili na raspolaganju za dostavljanje dodatnih informacija i podataka.

6. Opće preporuke ombudsmana Bosne i Hercegovine

Ombudsmani Bosne i Hercegovine upućuju sljedeće preporuke Vladi Republike Srpske, Vladi Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, Vladi Kantona Sarajevo, Vladi Zeničko-dobojskog kantona, Vladi Kantona Središnja Bosna, Vladi Tuzlanskog kantona i Vladi Hercegovačko-neretvanske županije:

- izvršiti izdvajanje neophodnih proračunskih sredstava u cilju realizacije preporuka ombudsmana Bosne i Hercegovine upućenih nadležnim ministarstvima unutarnjih poslova koje se odnose na neophodne adaptacije prostorija za zadržavanje (sukladno i po uzoru na standarde predviđene Europskim zatvorskim pravilima), što podrazumijeva i instaliranje videonadzora u svrhu kontrole i prevencije nepoželjnog ponašanja ili samopovređivanja osoba lišenih slobode, posebno vodeći računa o rasporedu kamera (kamere bi trebale biti pozicionirane u hodnicima kojima se prilazi prostorijama za zadržavanje/ćelijama i ne bi trebale pokrivati tzv. mokri čvor);
- izdvojiti proračunska sredstava potrebna za upošljavanje dodatnog kadra – ovlaštenih službenih osoba u policijskim upravama/postajama, a sukladno utvrđenim sistematizacijama radnih mjesta;
- u okviru stručnog usavršavanja ovlaštenih službenih osoba koje postupaju prema osobama lišenim slobode nastaviti kontinuirane, specijalizirane i licencirane obuke, koje će zadovoljiti najviše domaće i međunarodne standarde u ovoj oblasti.

Ombudsmani Bosne i Hercegovine upućuju sljedeću preporuku Ministarstvu unutrašnjih poslova Federacije Bosne i Hercegovine:

- uspostaviti elektronsku evidenciju osoba lišenih slobode.

ANEKS I – RASPORED OBAVLJENIH POSJETA I SASTANAKA

DATUM POSJETA	PREDSTAVNICE INSTITUCIJE OMBUDSMANA	MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA, POLICIJSKA UPRAVA, POLICIJSKA POSTAJA	IME I PREZIME SUGOVORNIKA
4. 10. 2023. godine	Vedrana Pavlović, Vanja Burić, Dejana Kozomara, Fatima Račić	Ministarstvo Zeničko-dobojskog kantona Policijska uprava 1 Policijska stanica Centar	Samir Valentić, komandir Policijske stanice Šemsudin Šarić, zamjenik komandira
4. 10. 2023. godine	Vedrana Pavlović, Vanja Burić, Dejana Kozomara, Fatima Račić	Ministarstvo unutarnjih poslova Kantona Središnja Bosna, Policijska uprava Travnik, Policijska stanica Travnik	Dragan Škulj, komandir Policijske stanice Almir Mekić, zamjenik komandira
5. 10. 2023. godine	Vedrana Pavlović, Vanja Burić, Dejana Kozomara, Fatima Račić	Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo, Policijska uprava Centar, Policijska stanica Centar	Muhamed Imširović, komandir Policijske stanice Erol Adžajić, komandir Jedinice za profesionalne standarde i unutrašnju kontrolu
12. 10. 2018. godine	Vedrana Pavlović, Vanja Burić, Dejana Kozomara, Fatima Račić	Ministarstvo unutarnjih poslova Hercegovačko-neretvanske županije, Policijska uprava Mostar, Policijska stanica Mostar Centar	Asim Brajović, komandir Policijske stanice
25. 10. 2023. godine	Vedrana Pavlović, Vanja Burić, Dejana Kozomara, Fatima Račić	Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policijska uprava Doboj, Policijska stanica za bezbjednost saobraćaja	Ljubiša Đukanović, komandir Policijske stanice
26. 10. 2018. godine	Vedrana Pavlović, Dejana Kozomara, Fatima Račić	Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona, Policijska uprava Tuzla, Policijska stanica Centar	Emin Jusufović, komandir Sektora za obezbjeđenje objekata i ličnosti Danijela Petrović, inspektorica, zamjenica komandira pri Sektoru uniformisane policije
5. 12. 2023. godine	Vedrana Pavlović, Vanja Burić, Dejana Kozomara	Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policijska uprava Prijedor, Policijska stanica Prijedor 1	Lazar Brdar, komandir Policijske stanice Mile Došenović, Milan Lačman

<p>6. 12. 2023. godine</p>	<p>Vedrana Pavlović, Vanja Burić, Dejana Kozomara</p>	<p>Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Polijska uprava Banja Luka, Polijska stanica Centar</p>	<p>Milan Salamandija, komandir Polijske stanice Centar</p>
<p>13. 12. 2023. godine</p>	<p>Vedrana Pavlović, Dejana Kozomara</p>	<p>Polijska Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, Polijska stanica Brčko</p>	<p>Senad Jašarević, zamjenik šefa Polijske Refim Ibrahimović, zamjenik komandira Jedinice opće polijske Marko Vrhovac, pomoćnik komandira Jedinice opće polijske</p>
<p>14. 12. 2023. godine</p>	<p>Vedrana Pavlović, Dejana Kozomara</p>	<p>Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Polijska uprava Bijeljina, Polijska stanica Bijeljina 1</p>	<p>Duško Vasiljević, komandir Polijske stanice Aleksandar Ibranović, inspektor Sektora polijske Snježana Pančić, načelnica Odjeljenja za materijalno-finansijske i tehničke poslove</p>

